Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-ЭЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...ай 1921 оной ...ин 21-hээ гарана | № 84 (14806) | 1978 оной апрелиин 11, вторник | Сэн 2 мүнгэн.

Нүхэр Л. И. БРЕЖНЕВ Комсомольск-на-Амуре хотодо

...мольск-на-Амуре хо... ...хабарай энэ үдэр ...үзэнэнхиhээ үзэс... ...йхан, хүн зоноор ...йба. Хотын үйлсэ... ...талмайнууд тугуу... ...рануудаар шэмэг... ...й. Эндэхи олон ...ажаhуугшад апре... ...ай үдэр энэ хотодо ... Леонид Ильич ...ые халуунаар амар...

... Л. И. Брежневтэй ... КПСС-эй ЦК-гай ...рогой гэшүүн, ... оборонын министр ... Устинов, партийн ...таhагые даагша ... Замятин, СССР-эй ... Сэрэгэй Флодой ... командалагша, Со... Союзай Флодой ад... С. Г. Горшков ерэл...

...ром дээрэ нүхэр ... Брежневые КПСС-... Харовска крайкомой ... секретарь А. К. ... КПСС-эй Комсо... ...-Амуре хотын гор... ...нэгдэхи секретарь ...Буряк, партийн край... ...ба горкомой бюро... ...үүд, Алас-Дурнын ... округой сэрэгүү... ...омандалагша, ар... ...енерал И. М. Тре... ...жалшадай түлөөлэг... ...таба.

...р Л. И. Брежнев ...льск-на-Амуре хо... ...үхэтэ газартань — ...ын комсомолшууд ... барилгашад эндэ ...ой майн 10-да буу... ...» гэжэ бэшээтэй ... томо гранит шу... ...дэргэдэ ошоо. Тин... ...юөр жэл хахадай ...мар мүрэн дээрэ ...hан, Байгал-Амарай ...замай хотын шэнэ ...н зүүн хаалганууд ...нарлэгдэhэн хүүргэ ...ошожо хараба.

...ид Ильич Ю. А. ...ай нэрэмжэтэ. Ле... ... комсомолой нэрэм... ... машина бүтээлгын ...лта хүрөө. Цехүүд ...нь ябажа, хүдэлмэ... ... инженернүүдтэйнь ...hэн, ажал ба ажа... ... тэдэнэй салин хүл... ...лэдбэриин ашаг үрэ ...онирхоhон байна.

... ажаhуунат, ямараар ...шат гэhэн Л. И. ...евэн асуудалда: ...даа, бидэн тушаа, ...рныихид тушаа ан... ...оролдолгынь түлөө ... баяр хүргэнэбди ...нэгэл харюу хүдэл... ...д хаа хаанагүй үгэ... ...ба.

...алин хүлhэнтнай ...йнаб? — гэжэ Лео... ...льич асууба. ...омдол байхагүй, яhа... ...е абанабди. ...жалайтнай бүтээсэ ...йнаб?

...жалай бүтээсэ ман... ...ин хүлhэнэй ургал... ...үүр гарана. Энэм... ...л фонднуудые ашаг ...өөр хэрэглhэнэй ...р туйлагдана, — гэ... ...едприятиин директор ... Кучмин харюусаба. ...ид Ильич хөөрэл... дөөнүүдэйнгээ дүн гаргаhан мэтээр, хүдэлмэришэдтэ хандан, иигэжэ хэлээ:

— Миниий харахада, сэдьхэлтнай дүүрэн, хүдэлмэритнай урагшатай байна. Хүнүүд тушаа анхарал оролдолгынь түлөө манай партийн нэрэ дээрэ хэлэгдэhэн hайн hайхан үгэнүүдые таанадhаа дуулахадамни аятай байна.

— Манай хотодо ерэжэ үзэhэнэйтнай түлөө, Леонид Ильич, Танда баяр хүргэнэбди. Манда ерэдэг байгыт! — гэжэ хүдэлмэришэд Л. И. Брежневые үдэшэхэдөө хэлээд, гарыень шангаар бариба.

— Тиихые оролдохоб.

Леонид Ильич Брежнев Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ машина бүтээлгын заводто, хотын хүдэлмэришэдэй түлөөлэгшэдэй үмэнэ үгэ хэлээ. Тиихэдээ иигэжэ хэлэбэ:

—Нүхэдүүд!

Алас-Дурнын хизаарта ерээд байхадаа, танай гайхамшаг хотодо хүрэнгүй бусаха аргамнигүй. Эндэ түрүүшынхеэ ерэбэ гээшэб. Бидэнэй хаража үрдиhэн юумэнүүдшье ехэ hонирхол үүсхээ. Энэ хадаа hаашаг лэ бүтүү тайга байhан газарнуудта бодхоогдоhон, мүнөө сагай индустриальна хотын hүр жабхаланта панорама болоно.

Комсомольск-на-Амуре хото сует хүн бүхэндэ ороной зүүн зүгтэхи юрэл промышленна, научна ба соёлой томо түб байхаhаа гадна, мүн юрэ бусын намтартай хото болоно. Алас-Дурнын хизаарые промышленна талаарыь ашаглалгые — бүгэдэ арадай хэрэг, социализм байгуулгын тон шухала зорилгонуудай нэгэн болоhон гушаад онуудай мартагдашагүй үе сагые бидэнэрэй олонхимнай hайн hанана.

Тиихэ сагта манай орон эрхим хүбүүд болон басагдаа Амар мүрэнэй эрье тээшэ эльгээгээ бэлэй. Тэдэнэр индустриальна томо түбые барихын, Амар мүрэнэй эрьедэ өөрынгөө нэрэмжэтэ хото бодхоохын тула комсомолой путевконуудаар, зүрхэ сэдьхэлэйнгээ урьагаар алас холын аад, баян энэ хизаарта ерэhэн юм.

Комсомольскын hуурнин табигдаhанай дурасхаал болохо түрүүшын шулуунай зөогдоhон сагhаа хойшо 45 жэл үнгэрөө. Городые бодхоолгодо энэнь ехэ болзор бэшэ ааб даа. Тиигэбэшье дурсагдаhан үе соо ехэ юумэн хэгдэнхэй. Мүнөөдэрэй Комсомольск байрын болбосон гэрнүүдтэй, мүнөө сагай хото болоно. Баян дэлгэр байдалда шухала бүхы юумэн: hургуулинууд, техникумүүд, институдууд, кинотеатрнууд, үхибүүдэй эмхи зургаанууд эндэ бии. Хотын заводууд болон фабриканууд булад хайлуулна, океанай корабльнуудые, хүүргын электрическэ крануудые бүтээнэ, нефтепродуктнуудые үйлэдбэрилнэ, шудхалаагай хэдэн арбаад нэрэтэй түхеэрэлгэнүүдые, хабсаргамал түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдые, арадай хэрэглэлэй өд бараануудые бүтээнэ.

Танай хотын заводуудай бүтээhэн эд бараанууд бүхы Алас-Дурнын экономическа районой үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөхэ хэрэгтэ шухала үүргэ дүүргэдэг. Мүнөө хотодотнай машина бүтээлгын ба ой модоной химиин хүгжэhэн анда хотонууд — Амурск ба Солнечный бодонхой.

Гэхэ зуура Комсомольскын эгээн шухала баялигнь — хүнүүд: хүдэлмэришэд, инженернүүд, багшанар болон студентнэр — эсэхэ сусахые мэдэдэггүй ажалшад, партийн хэрэгтэ, арадай хэрэгтэ заха хизааргүй үнэн байдаг, хизаарайнгаа үнэнтэ патриодууд болоно. Хотомнай хилэ шадарай хизаарта байдаг гэжэ hайтар ойлгоhон дээрэhээ тэдэнэр тон оролдосотой нэтэрүүгээр, хүсэ шадалаа, эршэ зоригоо, эрдэм мэргэжлээ гамнангүй, социализ Эсэгэ оронойнгоо Алас-Дурнын нютагуудай экономическа ба оборонно хүсэ шадалые бэхижүүлхэ асари ехэ уг зорилгын аша туhада шармайн ажаллана, политическэ ехэ hэримжэ гарган, харюусалгын ба эмхидэлэй мэдэрэлтэйгээр, шэн зоригтойгоор ажалай вахтада жагсана.

Тус хотын түрүүшын барилгашадые эндэхи хүн бүхэн мэдэнэ. Тэдэнэй олоннинь мүнөөшье ажалладаг байhаар. Мүнөөнэй залуушуул тэдээнhээ жэшээ абана. Манай хамтын хэрэгые — коммунизм байгуулгын хэрэгые нэрэтэй солотойгоор үргэлжэлүүлэгшэ хүбүүд, басагад манай совет ехэ бүлэ дотор урганд гэжэ мэдэрхэдэ, урматай байна, нүхэдүүд. Иимэ байhандань танай машина бүтээлгын заводой хүдэлмэриин жэшээ дээрэhээ үшөө дахин үнэншөөб. Коллективэйнь хоёрдохи хүн бүхэн коммунис ажалай ударник юм байна. Шэнэ техникэ, түгэс бүрин шудалhан, тиигэhэнэй үндэhөөр эрхим шанар, хүдэлмэриин hайн үрэ дүнгүүдые түйладаг хэдэн зуугаад залуу үйлэдбэришэд тэдэнэй тоодо дөөнүүдэйнгээ дүн гаргаhан мэтээр, хүдэлмэришэдтэ хандан, иигэжэ хэлээ:

— Миниий харахада, сэдьхэлтнай дүүрэн, хүдэлмэритнай урагшатай байна. Хүнүүд тушаа анхарал оролдолгынь түлөө манай партийн нэрэ дээрэ хэлэгдэhэн hайн hайхан үгэнүүдые таанадhаа дуулахадамни аятай байна.

— Манай хотодо ерэжэ үзэhэнэйтнай түлөө, Леонид Ильич, Танда баяр хүргэнэбди. Манда ерэдэг байгыт! — гэжэ хүдэлмэришэд Л. И. Брежневые үдэшэхэдөө хэлээд, гарыень шангаар бариба.

— Тиихые оролдохоб.

Леонид Ильич Брежнев Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ машина бүтээлгын заводто, хотын хүдэлмэришэдэй түлөөлэгшэдэй үмэнэ үгэ хэлээ. Тиихэдээ иигэжэ хэлэбэ:

—Нүхэдүүд!

Алас-Дурнын хизаарта ерээд байхадаа, танай гайхамшаг хотодо хүрэнгүй бусаха аргамнигүй. Эндэ түрүүшынхеэ ерэбэ гээшэб. Бидэнэй хаража үрдиhэн юумэнүүдшье ехэ hонирхол үүсхээ. Энэ хадаа hаашаг лэ бүтүү тайга байhан газарнуудта бодхоогдоhон, мүнөө сагай индустриальна хотын hүр жабхаланта панорама болоно.

Комсомольск-на-Амуре хото сует хүн бүхэндэ ороной зүүн зүгтэхи юрэл промышленна, научна ба соёлой томо түб байхаhаа гадна, мүн юрэ бусын намтартай хото болоно. Алас-Дурнын хизаарые промышленна талаарыь ашаглалгые — бүгэдэ арадай хэрэг, социализм байгуулгын тон шухала зорилгонуудай нэгэн болоhон гушаад онуудай мартагдашагүй үе сагые бидэнэрэй олонхимнай hайн hанана.

Тиихэ сагта манай орон эрхим хүбүүд болон басагдаа Амар мүрэнэй эрье тээшэ эльгээгээ бэлэй. Тэдэнэр индустриальна томо түбые барихын, Амар мүрэнэй эрьедэ өөрынгөө нэрэмжэтэ хото бодхоохын тула комсомолой путевконуудаар, зүрхэ сэдьхэлэйнгээ урьагаар алас холын аад, баян энэ хизаарта ерэhэн юм.

Комсомольскын hуурнин табигдаhанай дурасхаал болохо түрүүшын шулуунай зөогдоhон сагhаа хойшо 45 жэл үнгэрөө. Городые бодхоолгодо энэнь ехэ болзор бэшэ ааб даа. Тиигэбэшье дурсагдаhан үе соо ехэ юумэн хэгдэнхэй. Мүнөөдэрэй Комсомольск байрын болбосон гэрнүүдтэй, мүнөө сагай хото болоно. Баян дэлгэр байдалда шухала бүхы юумэн: hургуулинууд, техникумүүд, институдууд, кинотеатрнууд, үхибүүдэй эмхи зургаанууд эндэ бии. Хотын заводууд болон фабриканууд булад хайлуулна, океанай корабльнуудые, хүүргын электрическэ крануудые бүтээнэ, нефтепродуктнуудые үйлэдбэрилнэ, шудхалаагай хэдэн арбаад нэрэтэй түхеэрэлгэнүүдые, хабсаргамал түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдые, арадай хэрэглэлэй өд бараанууд бүтээнэ. Танай заводой олонхи хүдэлмэришэд болон инженернүүд өөhэдын үүсхэлтэ түсэбүүдээр ажалладаг, тэдэнэйнь гүйсэдхэл техническэ дэбжэлтэ түргэдхэнэ гэжэ намда мүнөөдэр хөөрөө. Энэнь коммунизм үргэн дэлисэтэйгээр байгуулжа байгаа үеын социалис мүрысөөнэй онсо шэнжэ болоно. Ажалша коллектив бүхэн үйлэдбэриин хэрэгүүдые хүтэлбэрилгын талаар өөрынгөө үндэр дээдэ харюусалгые мэдэрнэ. Гансашье мэдэрээд хизаарлана бэшэ, харин тэрэниие бодото дээрэнь эээн ёноор бэлүүлнэ. Энэ хадаа үе сагай онсо шэнжэ тэмдэг, манай социалис демократиин хүгжэн мандажа байhанай гэршэ жэшээ болоно.

Ажалша коллективэй зорилгонууд ба эрхэнүүдые ороной Үндэhэн Хуули дотор үргэнөөр тодорхойлон тайлбарилха тухай хэдэн мянган дурадхал Советскэ Союзай Конституциин проектые зүбшэн хэлсэлгын үедэ Конституционно комиссида ороhыень мэдэнэт.

Эдэ дурадхалнууд хараада абтанхай. Тиин үйлэдбэри ба социальна хүгжэлтые түсэблэлгэ, кадрнуудые бэлдэлгэ ба хубаарилан табилга, хүнүүдэй ажалай болон ажаhуудалай эрилтэ хэрэглэмжые hайжаруулга, тэдэнэй шадабари мэргэжэл дээшэлүүлгэ, ажалда коммунис ёноор хандака мэдэрэл тэдээндэ нэбтэрүүлэн хүмүүжүүлтэ гэхэ мэтэ асуудалнуудаар ажалша коллективүүдтэ үргэн эрхэнүүд Конституцяар олгогдоhон байна.

Манай бүхы ажахын байгуулалтын эхин шата бологшо тэрэнэй удха шанарые ажалша коллективтэ хууляар батадхан, гүрэнэй шухалын шухала хэрэгүүдые шиидхэлгын талаар тон ехэ эрхэнүүдые совет общество тэрээндэ олгоо. Иимэ эрхэнүүдые ажалшадай эдэлдэг ушар дэлхэй дээрэ ондоо тээ хаанашье байхагүй.

Мүнөө үеын социалис мүрысөөнэй хүсэн ба ашаг үрэнь эрхим зэргыншье hаа, зарим тэды туйлалтанууд, рекорднуудта бэшэ, харин коллектив бүхэнэй гээгдэгшэдгүйгөөр, эмхидэлтэй, hайнаар хүдэлмэрилхэ ябадал болоно. Тиигээл hаа, арадай ажахын бүхы hалбаринуудта үйлэдбэриин ба түсэбтэ журам hайнаар сахижа шадаха, шэнэ шэнэ нөөсэ арга боломжонуудые олохо ба хэрэглэхэ, продукциин шанар улам дээшэлүүлхэ байнабди.

Заводууд, фабрикануудта үйлэдбэриин ударнигуудай хажуугаар, мүн нормонуудаа дүүргэдэггүй, арадай баялигые арьбалдаггүй, ажалhаа таhардаг, голодоhо гаргадаг хүнүүд ходо үзэгдэдэг байнаниинь мэдээжэ, нүхэдүүд. Иимэ ушар баримтанууд танайшье заводуудта бии байха бээз. Энэ ушарые коллективүүд, тэдэнэй партийна, профсоюзна, комсомолой эмхинүүд hайтар, шүүмжэлхы ёноор бодожо үзэхэ зэргэтэй, тэдэниие дары түргэн зайсуулха хэрэгтэй. Энэ хадаа таанадай хүдэлмэришэй ёноной хүндэтэ эрхэ, таанадай эрхэтэй ёноной уялга болоно, нүхэдүүд.

Манай партийн Центральна Комитет, Советскэ правительство алас-дурнынхидай ажабайдалые, материальна баян дэлгэр байдалые улам hайжаруулхын тула саг үргэлжэ оролдолго гаргажа байдаг. hүүлэй жэлүүдтэ манай партийн Центральна Комитет Комсомольск-на-Амуре хотын, Хабаровска хизаарай Комсомольско районой ба Амарай районой зарим нютагуудай ажалшадай байдал улам hайжаруулха хэмжээнүүдые абаhан байна. Эдэ бүгэдэ хадаа манай партийн XXV съездын баталан абаhан социальна үргэн схэ программын бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ байhанай гэршэ болоно. Танай хотын улад зон партийн ба үрэнэй анхарал оролдолгодо харюу болгон, ажалайнгаа амжалтанууд улам арьбадхаха байха гээд этигэнэб.

Тобшолон хэлэбэд, танай гайхамшаг хотодо, танай Алас-Дурнын газар дайда дээрэ саашадаа хэхэ юумэн бага болохогүй. Тиимэ байhандань таанадые этигүүлнэб. Энэ хизаарые ашаглалга Сибириин ба Алас-Дурнын районуудые хүгжөөхэ программатай зохилдуулагдан, бүри эршэмтэйгээр ябуулагдажа үргэлжэлхэ байха. Тиимэл даа, нүхэдүүд.манай орон доторхи ажабайдал нимэл хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэнэ.

Танай хотын хододоо залуу зандаа байхыень, алдарта hайхан гурим заншалнуудаа арьбадхахыень, мүнөөнэй ба ерээдүйн бүхы үетэдтэ Эрэлхэг зоригой, Ажалай ба Баатаршалгын hүр hүлдэ болохыень хүсэхыемни зүбшөөгыт.

Таанадта ажалай ехэ амжалтануудые хүсэнэб. Таанад, Комсомольск-на-Амуре хотын машина бүтээгшэд, түсэбтэ табан жэлэй даабаринуудые нэрэтэй солотойгоор дүүргэхэ, үйлэдбэриин түрүүшүүлэй зэргэдэ хододоо ябаха байхат гээд найданаб.

Аша түгэс ажалайтнай түлөө таанадта, нүхэдүүд, баяр хүргэнэб.

Удаа тээнь Комсомольск-на-Амуре хотые анха түрүүн барилсагшадай нэгэн, «Комсомольскжилстрой» трестын эрхилэгшын орлогшо М. И. Ополев, «Амурсталь» заводой вальцовщик, комсомолец К. М. Самар гэгшэд үгэ хэлэбэ. Алас-Дурнын хизаарые, түрэл Комсомольск-на-Амуре хотыень хүгжөөхэ хэрэгтэ саг үргэлжэ анхарал оролдолго гаргадагайнь түлөө КПСС-эй Центральна Комитедтэ, Советскэ правительствада, Леонид Ильичтэ өөртэнь Комсомольск-на-Амуре хотын ажалшадай, бүхы улад зоной үмэнэhөө эдэнэр үнэн зүрхэнэй баяскалан хүргөө. Хотын хүдэлмэришэн анги габшагай 1978 оной түсэбүүдые, арбадахи табан жэлэй түсэбүүдые зайлашагүй дүүргэхэ байха гэжэ найдуулба.

Эндэ байгшад Комсомольск-на-Амуре хотын хүндэтэ эрхэтэнэй диплом ба медалиие удаан альга ташалган доро нүхэр Л. И. Брежневтэ барюулба.

(ТАСС).

Апрелиин 9-дэ нүхэр Л. И. Брежнев Москва бусажа ерэбэ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: аэродром дээрэ болоhон уулзалгын үедэ. Фототелеграфаар абтаба.

АХА ДҮҮГЭЙ БҮЛЭ ДОТОР—ШЭНЭ ТУЙЛАЛТАНУУД ТЭЭШЭ

РСФСР-эй юhэдэхи зарлалай Верховно Советдэй ээлжээтэбэшэ долоодохи сесси

Ленинскэ хани барнсаагаар ниитэ нэгэн, хүсэн түгэлдэр Советскэ Союз болтогдожо жагсаагдаhан манай ороной арадууд Совет засагай жэлнүүдтэ олон зуугаад жэлтэй тэн зам гаталhан байна. Зол жаргал, hалбаран бадаралга тээшэ энэ замые Агууехэ Октябрь эдэнэртэ нээгээ. Бусад совет республикануудтай РСФСР-ые ниитэ-союзна гүрэн — ССР Союз болгожо нэгэдүүлгэ социально-экономическа үндэhэн хубилалтануудые бэелүүлгэдэ социализм байгуулгада, тэрэнэй туйлалтануудые сахин хамгаалгада ороноймнай арадуудай хүсэ шадал болон арга боломжонуудые арьбадхаа гээд Россин Федерациин шэнэ Конституциин проект дотор бэшэгдэнхэй.

Республикын шэнэ Конституциие хаража үзэхын тула РСФСР-эй Верховно Советдэй депутадууд апрелиин 10-да Кремлиин Ехэ ордон соо сугларба. СССР-эй Үндэhэн Хуулитай зохилдуулан, Россин Федерациин онсо илгаануудые хараада абажа, тэрэнэй проект зохёогдонхой.

«Хүн зонойнгоо тоогоор ба газар дайдаараа, байгаалиингаа баялигуудаар ба экономическа, эрдэм, техникын хүсэ шадалаар РСФСР адли тэгшэ эрхэтэй республикануудай дунда түрүү hуури эзэлнэ», — гэжэ нүхэр Л. И. Брежнев хэлээ hэн. Республикын гайхамшагта туйлалтанууд тэрэнэй Конституциин проект дотор тодорхойлогдонхой.

Олонациональна Россин ажалшад энэ документые гүнзэгы ехэ hонирхолтойгоор зүбшэн хэлсэhэн байгаа. КПССэй XXV съезд дээрэ табигдаhан түүхэтэ зорилгонуудые бэелүүлгэдэ шэнэ амжалтануудые туйлахаар эрид шиидэнхэй эдэнэр энэ жэлэй бүхы табан жэлэй даабаринуудые дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын тула урма зоригтойгоор, шэн габьяатайгаар ажаллана. Республика дотор үнэргэгдэhэн бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгын үедэ шэнэ Конституциин проект нэгэн дуугаар hайшаагдаhан байгаа.

Үглөөнэй 10 саг. Нүхэд **Л. И. Брежневые, А. А. Громыные, А. Н. Косыгинние, Д. Ф. Кулаковые, К. Т. Мазуровые, Г. В. Романовые, М. А. Сусловые, Д. Ф. Устиновые, В. В. Кузнецовые, Б. Н. Пономаревые, М. С. Соломенцевые, К. У. Черненкые, И. В. Капитоновые, В. И. Долгихые, М. В. Зимянинние, Я. П. Рябовые** депутадууд нэрьемэ, удаан үргэлжэлhэн альга ташалгаар угтаба.

Россин Федерациин Верховно Советдэй Түрүүлэгшэ депутат **В. А. Котельников** сесси нээгээ.

Мандатна комиссиин элидхэлээр гараhан хүнүүдэй орондо шэнээр hунгагдаhан хоёр депутадай этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдые мэдэрхэ тухай тогтоол абтаба.

РСФСР-эй Верховно Советдэй ээлжээтэбэшэ долоодохи сессиин зүблэхэ зүйлдэ иимэ асуудал оруулхые дурадхагдана:

Россин Совет Федеративна Социалис Республикын Конституциин (Үндэhэн Хуулиин) проект тухай.

РСФСР-эй Конституциин проект бэлдэхэ талаар РСФСР-эй Верховно Советдэй комисси энэ асуудалые сессиин үзэмжэдэ табиба.

Сессиин зүблэхэ зүйл нэгэн дуугаар баталагдана.

РСФСР-эй Конституциин проектые бэлдэхэ талаар РСФСР-эй Верховно Советдэй комиссиин түрүүлэгшэ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Советдэй Түрүүлэгшэ, депутат **М. С. Соломенцев** РСФСР-эй Конституциин (Үндэhэн Хуулиин) проект ба республика дотор тэрэниие бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгын дүнгүүд тухай элидхэл хээ.

(ТАСС).

НҮХЭР Л. И. БРЕЖНЕВ МОСКВА БУСАЖА ЕРЭБЭ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советдэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй хото городуудаар ябаhанаа апрелиин 9-дэ Москва бусажа ерэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй оборонын министр Д. Ф. Устинов, СССР-эй Далайн-Сэрэгэй Флодой ахамад командалагша, Советскэ Союзай флодой адмирал С. Г. Горшков, КПСС-эй ЦК-гай таhагые даагша Л. М. Замятин гэгшэд тэрээнтэй хамта бусажа ерэhэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, К. Т. Мазуров, М. А. Суслов, КПССэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидадууд Г. А. Алиев, П. Н. Демичев, В. В. Кузнецов, М. С. Соломенцев, К. У. Черненко, КПССэй ЦК-гай секретарьнар И. В. Капитонов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, Я. П. Рябов, К. В. Русаков. КПСС-эй ЦК-гай гэшүүд Б. П. Бугаев, Г. С. Павлов, Н. А. Тихонов, Г. Э. Цуканов, Н. А. Щелоков. КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидадууд А М. Александров, С. К. Цвигун, Г. К. Цинев, В. М. Чебриков, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин гэшүүн А. И. Блатов, СССРэй министр И. Г. Павловский гэгшэд аэродром дээрэ нүхэр Л. И. Брежневые угтаа.

(ТАСС).

Нүхэр Л. И. БРЕЖНЕВ Владивостогhоо мордобо

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССРэй Верховно Советдэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев Владивостогhоо Москва ошохоёо апрелиин 9-дэ мордобо.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй оборонын министр Д. Ф. Устинов, СССР-эй Далайн Сэрэгэй Флодой ахамад командалагша, Советскэ Союзай флодой адмирал С. Г. Горшков, КПСС-эй ЦК-гай таhагые даагша Л. М. Замятин тэрээнтэй хамта мордолсоо.

КПСС-эй Приморийн крайкомой нэгэдэхи секретарь В. П. Ломакин, хизаарай гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ Д. И. Карабанов, партийн крайкомой бюрогой гэшүүд, Улаан тугта Алас-Дурнын сэрэгэй округой сэрэгүүдые командалагша, армийн генерал И. М. Третьяк, Улаан тугта Номгон далайн флодой командалагша адмирал В. П. Маслов аэродром дээрэ нүхэр Л. И. Брежневые халуунаар үдэшэбэ.

Владивостогой ажалшадай түлөөлэгшэд аэропорт дээрэ Леонид Ильич Брежневые үнэн зүрхэнhөө халуунаар амаршалhан байна.

Самолет Москва ошохоёо дэгдэн ниидэбэ.

(ТАСС).

ҮЙЛЭДБЭРИИН ЗАЛУУ ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ СЛЁТ

Үсэгэлдэр оперо, баледэй театр соо республикын үйлэдбэриин залуу түрүүшүүлэй слёт болобо. Республикын комсомолшууд болон залуушуулай арбадахи табан жэлэй даабаринуудые дүүргэхэ талаар 1977 оной социалис мүрысөөнэй дүнгүүд, шэнэ жэлэй түсэб ба уялгануудые бэелүүлхэ зорилгонууд гэhэн асуудалаар ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **С. С. Сахаев** элидхэл хэбэ.

Авиазаводой комсомолзалуушуулай коллективэй бригадир **И. Перевозников**, Хэжэнгын «50 лет Октября» совхозой механизатор **Б-Х. Бадмаева**, ЛВРЗ-гэй комсомолой комитедэй секретарь **А. Козлов**, Зэдын Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой хонишон **Д-С. Будаева**, Улаан-Удын 1-дэхи горпищеторгын наймаалагша **Г. Грсбенщикова**, ВЛКСМ-эй Улаан-Удын горкомой нэгэдэхи секретарь **Л. Брянский**, Захааминай аймагай Хамнинн совхозой комсомолой комитедэй секретарь **В. Соктоев**, ВЛКСМ-эй Кабанскын райкомой нэгэдэхи секретарь **В. Котов**, Сотниковой шубуунай фабрикын шубуушан **А. Усынина**, ВЛКСМ-эй Сэлэнгын райкомой нэгэдэхи секретарь **С. Будажапов**, Багдаринай экспедициин инженер **С. Никитин**, ЛВРЗгэй токарь, Социалис Ажалай Герой. hурган хүмүүжүүлэгшэ **Б. З. Поздеев**, Мухар-Шэбэрэй «Забайкалец» совхозой hаалишан **А. Петрова**, ВЛКСМ-эй Загарайн райкомой нэгэдэхи секретарь **Г. Мясников**, БАМай Буряадай участогай 18-дахи тоннельнэ отрядай хүдэлмэришэн **Р. Хайрулин**, ВЛКСМ-эй Хориин райкомой нэгэдэхи секретарь **А. Моролдоев** элидхэл тушаа үгэ хэлээ.

КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, партийн Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **А. У. Модогоев** үйлэдбэриин залуу түрүүшүүлэй слёдой хүдэлмэридэ хабаадалсажа, дэлгэрэнгы үгэ хэлэбэ.

ГАБШАГАЙ АЖАЛАЙ ЖЭЛДЭ: АШАГ ҮРЭ, ШАНАР, ДЭЛИСЭ

ХУРЬГАД АБТАhААР

...Харин нооhотой хони олоор ...збэрилдэг «Мир» колхо... ... хонишод хурьга абажа ...жүүлхэ харюусалгата ха... ...а эмхитэйгээр үнгэргэжэ ...на hүүлэй мэдээгээр, ...ныда бүхыдөө дүрбэн ...лга гаран хурьган тэн... ...дэнэ.

Хоёрдохи отделениин дүр... ...тэй хонишод Баир Бан... ...ванцаев, Сандунжап Цымбылов, Георгий Улзутуев, Даша Бадмаев, Сүхэ-Баатар Чойдонов, Бубей Цыбиков гэгшэд түл абажа түлжүүлхээр хараалhан түсэбөө эдэ үдэрнүүдтэ дүүргэхэ дутэлөөд байна. Мүнөө колхозой эхэ хонидой отарапуудта hүүлшын хурьгад абтажа үргэлжэлhөөр.

Д. БАДМАЕВ.

Зэдын аймаг.

ТУЬАЛАМЖАНЬ ҮРГЭДЭНЭ

Байгалай леспромхоз, Кикын модоной ажахы, «Бурводстрой» трестын ПМК болон коопзверопромхоз «Зырянский» совхоздо сабшалангай ургаса дэшэлүүлхэ ба үбhэ тэжээл бэлэдхэжэ үгэхэ түсэб табиhан байна. Тодорхойлон хэлэбэл, 3700 тонно паг, шэбхэ эөөжэ, 900 центнер үбhэ, 250 центнер нарhанай шэлбүүhэ бэлэдхэхэ ба 2000 метр утатай хорсо бариха юм.

Үнгэрhэн жэлдэ дурсагдагша предприятиин, эмхшүүд 1000 тонно наг шэбхэ эөөжэ, хартаабха хадагалха томо байра барижа үгэhэн юм.

П. ХАЛТАНОВ.

Прибайкалиин аймаг.

ЗУУТАН ОЛОШОРОО

Малай үбэлжэлгэдэ эмхитэйгээр бэлдэжэ хоорондоо таhалгаряагүй шалгалта үнгэргэдэг заншалтай Хэжэнгын аймагай ажахынуудай хонишод 100 эхэ хонин бүриhөө 89 хурьга түлжүүлжэ байна. Тиихэдэ аймагай совхозуудта мүнөө 29 зуутан-хонишод тодоруулагдаа. Түрүүшүүлэй зэргэдэ ябадаг Загаhатын совхозой Лума Дамшаева, Намжил-Доржо Балдаков, Чисаанын совхозой Михаил Усольцев, Цырен Гурдармаев, Хэжэнгын совхозой Цыбикдоржо Будаев, Данзан Дармаев гэгшэд абтаhан хурьгадаа hайнаар түлжүүлнэ.

Б. ЭРДЫНЕЕВ.

ҮЛҮҮЛЭН ДҮҮРГЭНЭ

«50 лет Октября» совхозой hаалишад эпэ габшагай ...лай жэлые hайнаар эхилбэ. hү абалга нёдондонойхиhоо ...гүй дээгүүр байна. Тингэжэ тус ажахы гүрэндэ hү ...ха жэлэй түрүүшын кварталай түсэб мартын 18-... дүүргэhэн тухайгаа элидхээ. Гурбан hарын туршада ...7 центнер hү бэлэдхэлэй пунктда ябуулха даабаритай ..., тэрэнээ 200 центнерээр үлүүлхэ аргатай болобо. ...Хоёр хоноод байхадань, Хэжэнгын совхозой hү hаа... ...фермэнүүдэй малшад 2600 центнер hү гүрэндэ ...лгажа, кварталай түсэб дүүргээбди гэжэ мэдээсээ. ...Даабарна 500 центнерээр үлүүлхэ уялга абанхай. ...hаалга, гүрэндэ тушаалга бүхы дээрээ аймаг соо ...ргашатай ябана. Бүри hаяар гүрэндэ hү тушааха ...hарын даабари аймагаараа уридшалан дүүргэхээр ...жэ байна.

Л. ГОМБОЕВ.

Хэжэнгын аймаг.

ЗАЛУУШУУЛ ТҮРҮҮ ЯБАНА

«ВЛКСМ-эй XVIII съезддэ — габшагай 18 долоон хоног» гэhэн уряатай мүрысөөндэ оролсоhон локомотив-вагон заhабарилгын заводой комсомол-залуушуулай бригаданууд үдэрhөө үдэртэ амжалтануудые туйлан ажаллана. 14-дэхи долоон хоногой мүрысөөндэ «кузнечнэ цехэй Жаргал Бадмаевай хүтэлбэрилдэг коллектив заводой комсомол-залуушуулай бригадануудай дунда онсо шалгараа. Түрүү hуури эзэлhэн коллективтэ ВЛКСМ-эй XIV съездын делегат байhан, мүнөө заводой начальнигаа орлогшо Н. М. Пыкин шан барюулаа. Тэдэнэр халаанайнгаа даабари 120—130 процент дүүргэдэг байна.

Түрүү энэ коллектив ВЛКСМ-эй XVIII съездын нээгдэтэр түсэбhөө гадуур 20 халаанай даабари гүйсэд бэелүүлхэ гэhэн уялга абанхай.

Д-Р. ДАМБАЕВ.

ЮhЭН hАРААР УРИД

Жэл бүхэндэ бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсожо, аймагай «Авангард» колхозой hаалишад, малшад hүүлэй үедэ hү hаалга эрид дээшэлүүлжэ шадаа.

Жэшээлхэдэ, нёдондо гүрэндэ hү худалдаха жэлэйнгээ түсэбые Агуу Октябриин 60 жэлэй ойн үдэр болотор дүүргэхэ гэжэ түрүүн уялга абаhан аад, тэрэнээ хоёр hараар урид, август соо бэелүүлээ hэн. Тиигэжэ жэлэй түсэбhөө гадуур нилээд ехэ сагаан эдеэ Эхэ орондоо үгөө юм.

Апрелиин 1-нэй мэдээгээр колхозой фермэнүүд табан жэлэй эхинhээ хойшо бүхыдөө 19.773 центнер hү бэлэдхэлэй пунктда оруулжа, гүрэндэ сагаан эдеэ худалдаха табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлэй түсэбые болзорhоонь юhэн hараар урид дүүргэбэ.

А. ВЕРБИЛОВ,
КПСС-эй Улаан-Удын райкомой таhагые даагша.

НИИТЫН МАЛДА—ЭЛБЭГ, ЭРХИМ ҺАИН ТЭЖЭЭЛ

ҮНДЭР УРГАСА АБАХА АРГА БИИ

Сабшалан һайжаруулха комплексно хэмжээнүүдые яажа бэелүүлхэ тухай мэргэжэлтэ зүбшэнэ

Һүүлэй жэлнүүдтэ адууһа малай эдхэ үбһэ тэжээл, илангаяа хээрын сабшалангай ногоо ехээр ургуулжа абадаг болохо талаар республика дотор зарим тэды хүдэлмэри хэгдэнэ. Тэрэнэйнь аша үрэшье яһала харагдажа байна гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Жэл бүхэндэ хабар, намарынь газар һайжаруулха габшагай хүдэлмэриин хоёр һара соносхогдожо, энэ үе соо колхоз, совхозуудта нилээд ехэ ажал бүтээгдэнэ.

Эдэ бүгэдын ашаар һүүлэй арбан жэлдэ сабшалангай ургаса гектарай 3—4 шахуу центнерээр дээшэлүүлэгдээ. Түрүү ажахынууд, бригада, звенонууд, олохон луговодууд нилээд ехэ сабшалангай гектар бүриһөө 20—30 центнер ургаса алгадгүй абадаг болонхой. Жэшээлхэдэ, Мухар-Шэбэрэй аймагай «Заганский» колхоз, Хяагтын аймагай Хүдэриин совхоз, «Родина» колхоз ямаршье уларилтай жэлдэ имагтал өөһэдынгөө сабшалан, тарялан дээрэһээ абаһан тэжээлээр адууһа малаа ядамаггүй ондо оруулна.

Байгаалиингаа, сагай уларилай эрхэ байдалаар ондо ондоо зарим ажахынуудай жэл бүри ороохо тарялгай, илангаяа үбһэногооной үндэр баян ургаса абажа байхадань, тэдэнтэй аб адли эрхэ байдалда байһан олохон колхоз, совхозууд малай тэжээлээр ходол дуталдажа байдаг. Тиимэһээ тэдэнэр ондоо тээгүүр, холуур ошожо үбһэ тэжээл бэлэдхэдэг, ехэ гаргаша хэдэг.

Тэд яахадаа иимэ байдал токсолдоноб? Хэнэйшье мэдэһээр мүнөө ажахы бүхэн газар һайжаруулха хүдэлмэридэ ехэ гаргаша хэнэ, энээндэ горитой оролдолго гаргана. Гэбэшье тэрэнэйнь аша үрэ хуу адли байнагүй.

Түбхын түрүүн сабшалан, мүн тэжээлэй ургамалнуудые таридаг тарялгай газарые хуу эзэтэй болгохо, тэдэниие тусхай оньһожоруулагдаһан звено, бригадада даалгажа үгэхэ шухала. Мүнөө республикын ажахынуудта 90 тиимэ звено, бригаданууд хүдэлнэ. Тэндэнь дүршэлтэй бэрхэ механизаторнууд, бухы хэрэгтэй техникэ үгтэнхэй байдаг. Тэдэнэр даажа абаһан газар дээрэ түхэреэн жэл соо таһалгаргүй хүдэлнэ. Звено, отрядууд энээнһээ ондоо хүдэлмэридэ һамшаагданагүй. Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд,мэргэжэлтэд тусхай звено, бригаданууудай ажалда саг үргэлжэ анхарал хандуулна, механизаторнуудайнь дунда мүрысөө дэлгэрүүлнэ, мэргэжэлыень дээшэлүүлхэ курса эмхидхэнэ. Саашадаа эдэ звено, бригада, отряд үшөөл ехэ, харюусалгатай зорилго шиндхэхэ зэргэтэй.

Хоёрдохи шухала юумэн гэхэдэ, сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ тусхай технологи, бүхэли комплекс хэмжээнүүдые нютаг нютагай эрхэ байдалда тааруулан бэелүүлжэ шадаха гээшэ ехэ удха шанартай.

Сабшалан дээрэ ямар хүдэлмэри хэгдөхэ ёһотойб гэжэ ажахы бүхэнэй мэргэжэлтэд гол түлэб мэдэхэ юм ааб даа. Гэбэшье энээниие бодомжотой нариннаар, газар бүхэнэй үрэжэл, ногоонойнь шанарые хаража, ургасыень дээшэлүүлхэ хэмжээнүүдые зүбөөр бэелүүлхэ хэрэгтэй.

Бодоодшье үзыт даа. Ехэнхидээ муу һобхон, үлэн үбһэ ногооной ургадаг газарта хэдышье ехэ үтэгжүүлгэ оруулаа, хүрьһыень һайжаруулаа, һайнаар уһалаашье һаа, эсэстээ ашаг үрэнь бага байха бшуу. Ехэ үбһэн абтабашье, шэмэ, шанарынь бага байха ха юм.

Тиимэһээ үбһэ абаха сабшалан дээрэ имагтал олон жэлэй тарималногоо гү, али хээрын хяаг, хилгана гэхэ мэтэ шэмэ ехэтэй ногоое һайнаар ургуулха хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулха шухала байна. Илангаяа манай эндэхи уһалагдадаг һайн сабшалан дээрэ олон жэлэй ногоонуудые, жэшээнь, костер безостый, тарималхяаг, сибириин волоснец, нутын тимофеевкэ, житняк, хүсы үбһэн гэхэ мэтые ургуулдаг болохо шухала.

Республика доторнай олон жэлэй ногоо ургуулжа, үрэһыень колхоз, совхозуудта дэлгэрүүлхэ уялгатай 12 ажахы бин болгогдонхой. Тиибэшье тэдэнэй үрэһэ үгэдэг сабшалангынь үшөөл бага, үрэһэниинь хаанашье хүртэнэгүй. Энээниие хараада абажа, түрүү ажахынууд ногооной үрэһэ ургуулжа абаха өөһэдын участогтай болохо гэжэ оролдоно. Энэнь мүнөөдөө зүб болоно.

Тиимэһээ тэдэнэй жэшээгээр үнэтэ сагаа гээнгүй, ажахы бүхэн шэмэтэй һайн ногоотой газараа таналаад, амяарайнь хорёолоод зүбөөр үтэгжүүлжэ, уһалжа, бүри энэ жэлһээ эхилэн, тэндэһээ үрэһэ сохижо абаха хэмжээнүүдые хараалха ёһотой.

Бухы хэрэгтэй оньһон техникээр хангагдаһан, дүршэл шадабаритай, мэргэжэлтэй кадриуудтай, газар уһалха хэрэгсэл, түхеэрэлгэнүүдээр түгэс ажахынууд, бригада, звенонууд сабшалан һайжаруулха хүдэлмэриие саг соонь, эрхим шанартайгаар бүтээжэ шадаха байна. Тиимэ арга боломжотой ажахынууд лэ сабшалан дээрэһээ хододоо һайн ургаса абадаг бшуу. Юуб гэхэдэ, Буряад ороной олонхи нютагуудта ногооной ургаха хаһа богонихон дээрэһээнь ажалаа эгээл таатай хаһа соонь түргэнөөр хэһэн бригаданууд эсэстээ ехэ ургаса абадаг гээшэ.

Биология-экологическа шэнжэлгэ хэжэ үзэхэдэ, Байгаа шадарай нютагуудта газарай үрэжэл һайжаруулха, уһалха хүдэлмэриие гол түлэб намартаа хэхэдэ, ургасань хараа байса ехээр дээшэлдэг байна. Август, сентябрь һарада ургамал ногоон үбэлжэлгэдэ бэлдэжэ, үндэһэндөө шэмэтэ бодосуудые суглуулжа эхилдэг. Эгээл энэ үедэ газар уһалхада, үтэгжүүлхэдэ ургамал һайнаар үбэлжэхэ, ерэхэ хабар, зуниинь үндэр ургаса үгэхэ болоно бшуу. Энээнтэй хамта, гансашье хабартаа бэшэ, мүн намарай үедэшье үхэр малые сабшалан дээрэ адуулхада, ургасань ехээр доошолдог гээшэ.

Мүнөө хаа хаанагүй сабшалан, һайжаруулагдаһан бэлшээри дээрэ ехэ хүдэлмэриин хэгдэжэ, ургаса дээшэлүүлхэ хоёр һарын соносхогдоод байһантай дашарамдуулан, энэ статья дотор үбһэ ногооной үндэр ургаса абаха онол арганууд тухай тогтожо хэлэхэ ушартай болоно.

Хэнэйшье мэдэһээр, һайн ургасатай сабшалан, һайжаруулагдаһан бэлшээриие газарта үтэгжүүлгые апрельһээ эхилээд, сентябрь хүрэтэр хэдэн дахин бага багаар оруулжа байгаа һаа, һайн ааб даа. Тиигэбшье манай эндэ наг шэбхэ минеральна үтэгжүүлгэ гол түлэб үбэлдөө, хабартаа сабшалан дээрэ гаргагдадаг байна. Тэд тэрэнь муугаар хадагалагдажа, хэ ааша хэрэгээр тараагдаад, һайн шэмэ шүүһөсэ дэмы гээнэ.

Бухы сабшалан, бэлшээридэ инвентаризаци хэнэнэйнгээ ёһоор, хаана, ямар газарта үрэжэлыень һайжаруулха ямар хүдэлмэри хэхэб гэжэ мэргэжэлтэд технологическа карта дээрээ тэмдэглэдэг гээшэ. Ажалай эмхидхэлэй мууһаа, сагай уларилай таарамжагүй байһанһаа гү, али хабар, намарынь орой болотор тэндэ үхэр мал бэлшээһэнһээ боложо, технологическа карта дээрэ бэшэгдэһан тэрэ хэмжээ ябуулганууд ынь дүүргэгдэнгүй һалахаа үгышье һаа, тэрэнь мүртэй ашаг үрэ үгэнгүй байха ушар үзэгдэдэг. Тиимэһээ мэргэжэлтэд эндэ дүршэл шадабаряа гаргажа, сагай уларилай, байгаалиин эрхэ байдалые хараада абаж, сабшалан, бэлшээри һайжаруулха комплекс хэмжээнүүдые бэелүүлхэ болоно. Харин тингэнгүй, тэндээ нэгэл онол арга олон жэлдэ хэрэглэдэ байбал, һүүлэй һүүлдэ тэрэнь биратай ашаг үрэ үгэхэеэ болишодог бшуу. Бодомжотой бэрхэ агрономууд, мелиоратор-луговодууд сабшалан бүхэндөө үрэжэлыень дээшэлүүлхэ хэдэн ондо ондоо, онол арганууде хэрэглэдэг байна. Жэл бүхэнэй сагай уларилые хараада абаж, тэрээндэнь тааруулжа тэдэнэйнгээ али нэгэ онол аргыень хэрэглэнэ.

Һүүлэй 15 жэлэй туршада сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ хэдэн ондоо онол арганууде хэрэглэжэ туршаабди. Сабшалан һайжаруулха зарим комплекс хэмжээнүүд тухай эндэ гоготожо хэлэхэ шухала. Тиихэдээ газарые хэзээ, хайшан гээд, ямар нормотойгоор уһалхаб гэжэ урид тодорхойлхо хэрэгтэй.

Жэшээнь, диилэнхидээ бобово ногоотой гү, али тиимэ ногооной үрэһэ нэмэжэ тариһан, гектарай 25—35 центнер ургаса үтэдэг уһалагдадаг сабшалан абаад үзээ. Тэндэ наг шэбхэ, мүн фосфорно гү, али калийна үтэгжүүлгэ горитой оруулаад, дээрэнь хүсы үбһэнэй үрэһэ нэмэжэ тарихада ногоониинь дорохоо үдхэнөөр гарана, үндэһэниинь бүхэ болоно. Эсэстээ тэндэһээ абтаһан үбһэ ногоониинь протеин, фосфор, калий гэхэ мэтэ болосуудаар баян болодог.

Гол түлэб залаата ногоотой, гектарай 40—50 центнер ургаса үтэхөөр уһалагдадаг сабшалангые хайшан гээд, ямар нормотойгоор үтэгжүүлхэб? Тэндэ гектарай 60-һаа 150 килограмм хүрэтэр ашаг азотно үтэгжүүлгэ оруулаад, һайса уһалаад байхада, ургамалай үндэһэниинь хүрьһэндэ доошоо 10 сантиметртэ һайнаар тарана, бэхижэнэ, ургамалай эшэ. һалаань үдхэн болоно. Энээнэйнь ашаар ургасыень дээшэлүүлхэ, абтаһан үбһэнэйнь протеин, углевод гэхэ мэтые ехэ болгохо арга олгоно.

Залаата болон үлэн, ондоошье, элдэб янзын ногооной ургадаг, хабар хожомшог гэдэдэг хүрьһэтэй доро газарай сабшалан, һайжаруулагдаһан бэлшээридэ ямар комплекс, агро-хэмжээнүүд хэб? Уһалуури үтэгжүүлгэ ень зүбөөр тааруулха Шэбхэ гү, али минерал жүүлгэ илангаяа ехээр хүрьһэнэйнь дээрэхи д ройе борнойгоор, хадуу тогоор зөөлэрүүлжэ үтэг жатай ногооной үрэһэ нэмэжэ тарихада һайн б гэбэл, тэндэһээ гектарай центнер үбһэн абтаха у

Шанараар муушаг үл той, хүсэд гэдэдэггүй ара үрэжэл багатай хүрьһэтэ лан, бэлшээриие тааруу ха, тэндэ үтэгжүүлгэ ех гаяа шэбхэ) оруулха Мүн ногоонойнь шанарые руулха хэмжээ абаха ehо мэ газарта ехэ ажал. хээд. оролдоод байгаа н жэлэй һүүлдэ тэндэһээ а ехэ тэжээлэй единицэ байна.

Гэхэтэй хамта ажахы бүхэнэйнгөө эрхэ байдал, ломжые хараада абан, ямар сабшаланда хээзэ, нээн, ямар үтэгжүүлгэ тэдээниие хайшан гээд, хин уһалхаб гэжэ мэр өөһэдөө тодорхойлхо ёһо хайшан гээд, ямар арга жэ, ногоонойнь шанарые руулхаб гэжэ баһал дорхойлхо болоно.

Эдэ бухы комплекс хэ дые бэелүүлээд байгаа н хы бүхэн имагтал өөһэдэ зар дээрэһээ малдаа хүсэ үбһэ тэжээл бэлэдхэдэг дүүрэн аргатай.

Г. КУЛИ
Буряадай хүдөө а институдай д

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ
тодно мэдээсэл

ШУХАЛА АСУУДАЛ

КПСС-эй XXV съездын шиидхэбэринүүдэй эрилтын үндэһөөр промышленна предприятинуудай, барилгын, хүн зоной ажаһуудалай эрилтэ хэрэглэмжэ хангалгын, худалдаа наймаанай эмхи зургаануудай үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, хүдэлмэриин шанар һайжаруулха талаар аймагай партийна эхин организацинуудай бэелүүлхэ зорилгонууд тухай асуудал КПСС-эй Хэжэнгын райкомойээлжээтэ пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Аймагай совхозуудай үйлэдбэриин экономическа ашаг үрэ болон хүдэлмэриин шанарай байдал, тэдэниие саашадаа һайжаруулха зорилгонууд тухай асуудалаар урда болоһон КПСС-эй райкомой пленумэй абаһан шиидхэбэриие хэр зэргэ дүүргэжэ байһан тухайгаа Худанай совхозой парткомой секретарь Г. С. Васильев пленум дээрэ мэдээсэл хээ.

***

ЭЭЛЖЭЭТЭ ХЭШЭЭЛ

Хэжэнгын аймагай партийно-ажахын эдэбхитэдэй һургуулиин ээлжээтэ хэшээл болобо. Энэ хэшээл дээрэ «Түгэс хүгжэнхэй социализмын уг удха» гэһэн темээр аймагай Советдэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ, КПСС-эй райкомой бюрогой гэшүүн Б. Б. Рыбдылов элидхэл хээ. «Социалис заншалай ажабайдал» гэһэн элидхэл партиин райкомой секретарь В. С. Концов хэбэ.

«Газар ажалай хүдэлмэри һайжаруулга ба газарые аша үрэтэйгөөр хэрэглэлгэ тухай», «Ажахынууд хоорондын кооперацийн экономическа харилсаануудтухай» гэһэн темэнүүдээр элидхэлнүүд уншагдаа.

Хэшээлэй үедэ элидхэлнүүдые тайлбарилһан ба тодо болгоһон фильмүүд харуулагдаа.

Р. ЦЫМПИЛОВ,
КПСС-эй райкомой таһагые даагша.

МИНСК. Республикын газарай баялигай ашагта малтамалнуудые бэдэрэн олохо хэрэгтэ Белоруссийн эрдэм шэнжэлгын геолого-разведочнэ институдай коллектив ехэ хубитаяа оруулжа байдаг юм. Институдай коллектив хүдөө талада, лабораториинууд дотор шэнжэлгын тон ехэ хүдэлмэри ябуулһанай ашаар шэнэ бэдэрэлгэнүүдые хэхэ газар тодорхойлон харуулдаг. Тингэжэ нефтийн, шулуун нүүрһэнэй, калийна дабһанай болон бусад ашагта малтамалнуудай *уурхайнууд* элирүүлэгдэдэг.

Институдай эрдэмтэд уласхоорондын геологическа программануудые бэелүүлгэдэ хабаадалсадаг, харийн оронуудай мэргэжэлтэдтэй холбоо барисаатай юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: геолого - минералогическа эрдэмэй кандидадууд Е. А. Ильин (баруун таладань) Г. И. Емельянов хоёр шэнэ экспопадуудые шэлэн абажа байна.

ТАСС-ай фотохроника.

Кемеровскэ область. Междуреченскһээ холо бэшэхэнэ Хадата Шориин ууланнуудай дунда «Распадская» гэжэ шахтын хүсэ ехэтэ үйлэдбэриин комплекс һуурижанхай. Энэ шахта мүнөө үеын эрхим һайн хэрэгсэлнүүдээр түгэс хапгагданхай. Сүүдхэ бүхэндэ оньһожоруулагдаһан уурхайһаа 20 мянгап тонно түлишэ түмэр замай площадка дээрэ үгтэдэг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шахтын газар дорохи хүдэлмэриинүүдые диспетчер Г. В. Рощинский хүтэлбэрилжэ байна. ТАСС-ай фотохроника.

ЭХЫНГЭЭ ҺАЙХАН ҺУРГААЛААР

Анханда Любовь Николаевна Седых тугалшанаар ажалладаг эхэдээ хамһалсажа байха үедөө иимэ суута һаалишан' болохоб гэжэ оройдоошье бодомжолдогүй байгаа. Эртэ үглөөнһөө үдэшын харанхы болотор тугалнуудай байра соо тухагүй хүдэлмэрилһэн эхэнь ажалаа дүүргээд, нилээд эсэнхэй гэртээ ороко ерэһээр, пеэшэнэйнгээ дэргэдэ эдэгээ бэлдэжэ баһал һалирха. Энэ үедэ нилээд боргожоһон Люба эхэеэ хайрлажа, абаһаар гэр соохи ажалаа сүм хэдэг болоо һэн. Анастасия Александровна Бронниковагай түрэһэн Люба басаганайнь иимэ туһатай болоһондонь зарим һаалишад, тугалшад аргагүй баяртайгаар:

— Басаганшни яһала боргожоо байна. Шамдаал адли бэрхэ, һүбэлгэн хаш. Гэдэһээ дүүргэнээр, зайжа зуража ябангүй, гэртээ ажалаа хэхэдэжэл байна. Иигээд лэ Настя бэлэн болгогдоһон эдеэ столой саана һуужа эдеэдлэ гарадаг болохошни, — гэлдэжэ, сэдьхэлһээ магтаа хэлэдэг һэн.

Тиихэдэнь Любын эхэ омогорходогшье һаа, үлүү һайрхамаар үгэ хэлэгшэгүй бэлэй.

Он жэлнүүд түргэн голой урасхал мэтэ үнгэржэ, Настиин Люба басаган эхынгээ ажалда таһалгаргүй хамһалсадаг болоо һэн. Удаань Любын эжы тугалшанай ажалһаа гаража, һаалишан болоо. Энэ үедэ Люба эхэтэйгээ дахасалдан, бухы ажалыень жэншэдгүй хэлсэдэг болоһон юм.

Түрэһэн эхынгээ амаралтада гарахадань Люба бүлэг үнеэдыень даажа абаа һэн. Тэрээндэ абаһаар һаалишанаар ажаллахадань даншье һаа хүшэр байгаагүй. Юуб гэхэдэ, тэрэ эхэтэйгээ ажаллахадаа али олон юумэндэ дүршэһэн байхаһаа гадна, үнеэн бүхэнэй нэрэ, абари зангые һайн мэдэхэ болоһон байгаа бшуу. Түрүүшынь хэдэн жэлэй туршада эхэнь басагандаа хамһалсахадаа, олон «нюусануудые» ойлгуулжа үгөө. Удаань эхынгээ бэсын муудажа, хамһалсаха аргагүй болоходонь, урид хэлэһэн заабаринуудынь ёһотойл «бэшэгдээгүй һургуули» боложо үгөө бэлэй.

Любовь Николаевнагай ажаллажа захалһанһаа хойшо «Байкал» учхоздо һаалиин малай үүлтэр һайжаруулжа, ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлхэ хүдэлмэри бүри үргэнөөр ябуулагдажа захалаа. Фермэнүүдэй һүрэг үнеэдые шэнэлхэ хүдэлмэри даа хаанагүй үнгэргэгдэжэ, Любэдэ симментал үүлтэрэй хэдэн гунжан үгтөөд, хүгшэрһэн үнеэдынь голодоһондо гаргагдаа һэн. Тиихэдэнь хүгшэрһэншье һаа, һү шэмэеэ үшөө доошолуулаадүй үнеэдээ тушааха үедөө Любовь Николаевна ямар бэ даа сэдьхэлдэ дутэ, һанагдадаг юумэнһээ бусалтагүйгөөр хахасахаяа байһандалтаагдашагүй мэдэрэлдэ абтаа.

Тэрэ ахалагша зоотехнигтэй энээн тушаа хэды хөөрэлдэбэшье, дэмжэлгэ абаагүй. Һүрэгөө шэнэлхээр шиидэһэн мэргэжэлтэ өөрынхеэрээл боложо. Любэдэ энээн тухайгаа дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ ойлгуулаа һэн. Тэрэ жэлдэ даажа абаһан гунжануудынь тугаллажа, хүлеэгдээгүй бэрхэшээл ушаруулһан ааб даа. Түрүүшынхеэ тугаллаһан гунжадые һайн. Һү шэмэтэй үнеэн болгохо гээшэ нилээд ажалтай, хүшэр хүндэ гээшэ. Эгээл эндэ Люба бухы хүсөөрөө оролдожо, гунжануудайнгаа һү шэмые дээшэлүүлжэ шадаа юм.

Тэрэ гэһээр нилээд саг үнгэрөө. Мүнөө энэ өнхэрнай һүүлэй хэдэн жэлэй туршада даажа абаһан бүлэг үнеэнһээ тус бүриин 5 мянга гаран килограмм һу абажа, гансашье аймаг, ажахы соогоо бэшэ, мүн республика дотороо холуур суурхадаг болоһой. Жэшээлбэл, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдажа, 1970 ондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ ороходоо, Любовь Николаевна Седых үнеэн бүриһөө 6116 килограмм һу һаажа, гайхамшагта илалта туйлаа бэлэй. Саашанхи жэлнүүдтэшье тэрэ оисо оролдосотойгоор ажаллажа, туйлаһанаа улам батадхаһан байна.

Иимэ ехэ амжалта туйлахын тула Любовь Николаевна ехэхэн бэлэдхэл хэһэн байна. Нэн түрүүлэн бухы бүлэг үнеэдээ гунжадаар һэлгэжэ, һу шэмыень дээшэлүүлжэ шадаһан байна. Түрүүшынхеэ эрхим дүн туйлажа, үнинэй һаалишадые мүрысөөндэ ахижа гараһанһаа хойшо тэрэ үедэ ахалагша зоотехник байһан К. Д. Асалхановай хэлэһэниие һанаандаа оруулжа, холын хараатай хүдэлмэри эрид шиидэнгээр ябуулһандань омогорходог юм.

Үнеэн бүриһөө һу ехээр һаахын тула Любовь Николаевна Седых илангаяа гунжануудаа һайнаар харуулжа, тугал абалгадаа эртээнһээ бэлдэдэг гуримтай. Юуб гэхэдэ, гунжан бүхэниие ингэжэ бэлдэхэдэ саашадаа заабол һу шэмэ ехэтэй үнеэн болодогынь мэдээжэ.

Тодорхойлон хэлэхэдэ, тэрэ гунжануудайнгаа дэлэндэ массаж хэдэг юм. Тиихэдэ харууһалха үедөө үхэр бүхэнэй абари зангые мэдэжэ абахые оролдодог байна. Һүүлдэ тугаллаха дүтэлхэдэнь гэхэ гү. али хахад һара урид гунжануудаа һүрэгөө амяарлажа, гол түлэб үбһэ, һолоомо, зеленкоор хооллуулна. Тугаллахынь урда тээ гунжануудаа тусгаар байрада харууһална.

Гунжануудай тугаллахада сүүдхэдэ оло дахин һаадаг байна. Илангаяа дэлэнгыень һайнаар хаража, заримдаа дахяад һаадагшье байха юм.

Һаалишан Любовь Седых гэгшын ажалай үдэр хамагһаа эртүүр эхилдэг. Үглөөгүүр үнеэдэйнгээ байра соо орожо ерэһээр, шабааһыень этэжэ сэбэрлэһээр, һаамдаа бэлдэнэ. Тиигээд нэгэл сагта үнеэдээ һаажа захална. Иигэжэ үдэр бүхэндэ тогтоогдомол сагта үнеэдээ һаахадань, ехэ һүү абтадаг. Хэрбээ оройтоодгү, али эртэлбэлнь үнеэн һу багаар үгэнэ..

«Байкал» учхозой һаалишад үнеэдээ сүүдхэдэ гурба дахин һаадаг заншалтай. Любовь Николаевна үнеэдээ һаахадаа, урид дэлэнгыень бүлеэн уһаар угаажа, сэбэр бүдөөр аршадаг. Удаань үнеэ һааха аппарадай хүүрнүүдые хүхэндэнь угладаг, һаагдажа байхадань, анхаралтайгаар харадаг, шалгадаг юм. Ушарынь хадаа заримдаа хүхүүрнүүдынь үнеэнэй хүхэнһөө мултаржа унашадаг. Хэрбээ унашоо һаань вакуумна краниеень хаагаад, хүхүүрнүүдыень үнанда зайлаад, хүхэндэнь дахяад угалдаг.

Аппарадайнгаа һайнаар хүдэлхын тула 10—13 үдэрэй туршада нэгэ дахин задалжа, элэһэн детальнуудыень һэльбэн табидаг. Тэрэгүй һаа, муудаһан хүхэлтэнь үнеэнэй дэлэн, илангаяа хүхыень үбшэнтэй болгодог гээшэ.

Һайн шанартай элбэг тэжээлээр хангагдаагүй һаа, ехэ һу һаахань бэрхэтэй. Тиимэһээ Любовь Николаевна жэлэй дүрбэн сагта үнеэдээ һайнаар, садатарнь хооллуулдаг заншалтай. Үбэлжэлгын үедэ үнеэн бүрндэ сүүдхэдэ 7 килограмм үбһэн, сенаж, 25 килограмм хүрэтэр силос, 10 килограмм куузику, 30 литр шахуу бардаа, һаагдаһан нэгэ килограмм һүнэй түлөө 500 грамм талха тарялгай зүйл үгэдэг. Харин зунай үедэ хоногой 8—10 килограмм куузику, корнеплод, 30 литр бардаа, абтаһан һүнэй нэгэ килограмм бүридэ 500 грамм хүртэхөөр талха тарялгай зүйл, элдэб минеральна тэжээл нэмэжэ эдюулнэ. Энээнһээ гадна үнеэдынь зун, намарай сагта элбэг ногоотой бэлшээридэ манагдадаг гээшэ. Малдаа тэжээлыень хубаарилан үгэхэдөө, Любовь Николаевна үнеэн бүхэнэйнгөө ашаг шэмэ, шэгнүүрыень хараадаа абадаг.

Үнеэдэйнгээ саашадаа һу шэмэ ехэтэй байхын тула саг соонь, зоотехническэ заабариин ёһоор шэргээнэ. Үнеэдээ шэргээхэдээ удаа дараалан, һу элбэгжүүлдэг тэжээлыень рационһоо хаһана. Илангаяа бардаа, силос, талха тарялгай зүйл эдюулнэгүй. Удаань хоёр дахин һаадаг байна. Сүүдхэдэ 4—5 килограмм һу үгэжэ захалхадань, нэгэ дахин, тингээд оройдоошье һаахаяа болино.

Үнеэнэй хүсэд шэргэхэдэ, тэжээлэйнь рационие хүсэлдүүлдэг гуримтай. Иигэжэ малынь дахяад сенаж, һайхан үбһэ, корнеплод, холимол тэжээл, минеральна элдэб тэжээл садатарад эдидэг. Любовь Николаевнагай харууһалдаг үнеэд бултадаа сэбэр үүлтэрэй юм. Жэшээлбэл, «Сосна», «Маска», «Слава» нэрэтэй үнеэдынь тус бүреэ сүүдхэдэ 40 килограмм һу үгэдэг.

— Эдеэ хоолой зүйлнүүдые элбэгжүүлхэ эрилтын тадаа, звенонууд сабшалан һайжаруулха хүдэлмэриие саг соонь, эрхим шанартайгаар бүтээжэ шадаха байна. Тиимэ арга боломжотой ажахынууд лэ сабшалан дээрэһээ хододоо һайн ургаса абадаг бшуу. Юуб гэхэдэ, Буряад ороной олонхи нютагуудта ногооной ургаха хаһа богонихон дээрэһээнь ажалаа эгээл таатай хаһа соонь түргэнөөр хэһэн бригаданууд эсэстээ ехэ ургаса абадаг гээшэ.

Биолого-экологическа шэнжэлгэ хэжэ үзэхэдэ, Байгаа шадарай нютагуудта газарай үрэжэл һайжаруулха, уһалха хүдэлмэриие гол түлэб намартаа хэхэдэ, ургасань хараа байса ехээр дээшэлдэг байна. Август, сентябрь һарада ургамал ногоон үбэлжэлгэдэ бэлдэжэ, үндэһэндөө шэмэтэ бодосуудые суглуулжа эхилдэг. Эгээл энэ үедэ газар уһалхада, үтэгжүүлхэдэ ургамал һайнаар үбэлжэхэ, ерэхэ хабар, зуниинь үндэр ургаса үгэхэ болоно бшуу. Энээнтэй хамта, гансашье хабартаа бэшэ, мүн намарай үедэшье үхэр малые сабшалан дээрэ адуулхада, ургасань ехээр доошолдог гээшэ.

Мүнөө хаа хаанагүй сабшалан, һайжаруулагдаһан бэлшээри дээрэ ехэ хүдэлмэриин хэгдэжэ, ургаса дээшэлүүлхэ хоёр һарын соносхогдоод байһантай дашарамдуулан, энэ статья дотор үбһэ ногооной үндэр ургаса абаха онол арганууд тухай тогтожо хэлэхэ ушартай болоно.

Хэнэйшье мэдэһээр, һайн ургасатай сабшалан, һайжаруулагдаһан бэлшээриие газарта үтэгжүүлгые апрельһээ эхилээд, сентябрь хүрэтэр хэдэн дахин бага багаар оруулжа байгаа һаа, һайн ааб даа. Тиигэбшье манай эндэ наг шэбхэ минеральна үтэгжүүлгэ гол түлэб үбэлдөө, хабартаа сабшалан дээрэ гаргагдадаг байна. Тэд тэрэнь муугаар хадагалагдажа, хээрэ хайша хэрэгээр тараагдаад, һайн шэмэ шүүһөсэ дэмы гээнэ.

Бухы сабшалан, бэлшээридэ инвентаризаци хэнэнэйнгээ ёһоор, хаана, ямар газарта үрэжэлыень һайжаруулха ямар хүдэлмэри хэхэб гэжэ мэргэжэлтэд технологическа карта дээрээ тэмдэглэдэг гээшэ. Ажалай эмхидхэлэй мууһаа, сагай уларилай таарамжагүй байһанһаа гү, али хабар, намарынь орой болотор тэндэ үхэр мал бэлшээһэнһээ боложо, технологическа карта дээрэ бэшэгдэһан тэрэ хэмжээ ябуулганууд ынь дүүргэгдэнгүй һалахаа үгышье һаа, тэрэнь мүртэй ашаг үрэ үгэнгүй байха ушар үзэгдэдэг. Тиимэһээ мэргэжэлтэд эндэ дүршэл шадабаряа гаргажа, сагай уларилай, байгаалиин эрхэ байдалые хараада абан, сабшалан, бэлшээри һайжаруулха комплекс хэмжээнүүдые бэелүүлхэ болоно. Харин тингэнгүй, тэндээ нэгэл онол арга олон жэлдэ хэрэглэдэ байбал, һүүлэй һүүлдэ тэрэнь биратай ашаг үрэ үгэхэеэ болишодог бшуу. Бодомжотой бэрхэ агрономууд, мелиоратор-луговодууд сабшалан бүхэндөө үрэжэлыень дээшэлүүлхэ хэдэн ондо ондоо, онол арганууде хэрэглэдэг байна. Жэл бүхэнэй сагай уларилые хараада абан, тэрээндэнь тааруулжа тэдэнэйнгээ али нэгэ онол аргыень хэрэглэнэ.

Һүүлэй 15 жэлэй туршада сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ хэдэн ондоо онол арганууде хэрэглэжэ туршаабди. Сабшалан һайжаруулха зарим комплекс хэмжээнүүд тухай эндэ гоготожо хэлэхэ шухала. Тиихэдээ газарые хэзээ, хайшан гээд, ямар нормотойгоор уһалхаб гэжэ урид тодорхойлхо хэрэгтэй.

Жэшээнь, диилэнхидээ бобово ногоотой гү, али тиимэ ногооной үрэһэ нэмэжэ тариһан, гектарай 25—35 центнер ургаса үтэдэг уһалагдадаг сабшалан абаад үзээ. Тэндэ наг шэбхэ, мүн фосфорно гү, али калийна үтэгжүүлгэ горитой оруулаад, дээрэнь хүсы үбһэнэй үрэһэ нэмэжэ тарихада ногоониинь дорохоо үдхэнөөр гарана, үндэһэниинь бүхэ болоно. Эсэстээ тэндэһээ абтаһан үбһэ ногоониинь протеин, фосфор, калий гэхэ мэтэ болосуудаар баян болодог.

Гол түлэб залаата ногоотой, гектарай 40—50 центнер ургаса үтэхөөр уһалагдадаг сабшалангые хайшан гээд, ямар нормотойгоор үтэгжүүлхэб? Тэндэ гектарай 60-һаа 150 килограмм хүрэтэр ашаг азотно үтэгжүүлгэ оруулаад, һайса уһалаад байхада, ургамалай үндэһэниинь хүрьһэндэ доошоо 10 сантиметртэ һайнаар тарана, бэхижэнэ, ургамалай эшэ. һалаань үдхэн болоно. Энээнэйнь ашаар ургасыень дээшэлүүлхэ, абтаһан үбһэнэйнь протеин, углевод гэхэ мэтые ехэ болгохо арга олгоно.

Залаата болон үлэн, ондоошье, элдэб янзын ногооной ургадаг, хабар хожомшог гэдэдэг хүрьһэтэй доро газарай сабшалан, һайжаруулагдаһан бэлшээридэ ямар комплексно хэмжээнүүдые бэелүүлхэ тухай мэргэжэлтэ зүбшэнэ

Шанараар муушаг үл той, хүсэд гэдэдэггүй ара үрэжэл багатай хүрьһэтэ лан, бэлшээриие тааруу ха, тэндэ үтэгжүүлгэ ех гаяа шэбхэ) оруулха Мүн ногоонойнь шанарые руулха хэмжээ абаха ehо мэ газарта ехэ ажал. хээд. оролдоод байгаа н жэлэй һүүлдэ тэндэһээ а ехэ тэжээлэй единицэ байна.

Гэхэтэй хамта ажахы бүхэнэйнгөө эрхэ байдал, ломжые хараада абан, ямар сабшаланда хээзэ, нээн, ямар үтэгжүүлгэ тэдээниие хайшан гээд, хин уһалхаб гэжэ мэр өөһэдөө тодорхойлхо ёһо хайшан гээд, ямар арга жэ, ногоонойнь шанарые руулхаб гэжэ баһал дорхойлхо болоно.

Эдэ бухы комплекс хэ дые бэелүүлээд байгаа н хы бүхэн имагтал өөһэдэ зар дээрэһээ малдаа хүсэ үбһэ тэжээл бэлэдхэдэг дүүрэн аргатай.

Г. КУЛИ
Буряадай хүдөө а институдай д

БЭРХЭЛ ХҮН ДАА

...Василий Константинович Рубцов хамагһаа эртэ һэрибэ. Тэрэнэй сайлаад, хубсалха гэж

Уран бэлиг-арадай баялиг

УРМА БАЯР ТҮХӨӨГШЭД

...УБЛИКЫН хүн зо... дунда хүгжэмэй гүн ... тараан нэбтэрүүл... ..., буряад совет ис... хүгжөөхын болон ...лхын тула Буряад... ...ой АССР-эй Арадай ...ариадуудай Советэй ...ной мартын 19-нэй ...оор Буряадай филар... ... байгуулагдаһан юм. ...ай филармони бай... ...хадаа Коммунис пар... ...он гүрэн түрымнай ...эй бүхы үндэһэ яһата... ...льтура болон искусст... ...өөхэ хэрэгтэ саг үр... ... анхарал хандуулжа ... гэршэ болоһон юм. ...рмониин байгуулаг... ... Ленинградай консер... ... туһаламжаар сим... ...ска оркестр богонихон ...ршада бии болгогдо... ...ршынгээ концертые ...ной ноябриин 25-да ... намтартай. Тэрэ ... дээрэ Л. Бетховеен... ...ахи симфони болон ...өөлөнууд гүйсэдхэг... ...эй. Мүн лэ энэ үедэ ... арадай инструмент... ... ансамбль (жэл үнгэ... ...йһада оркестр болоо), ... коллектив байгуулаг... ...Эдэ хоёр коллекти... ...940 ондо Москвада бо... ... Буряадай АССР-эй ...ын нэгэдэхи декада... ...даа. Тиихэдээ Буряа... ...дай инструментнүү... ...естр Кремль соо бо... ...концертдэ хабаадаха ... хүртэһэн юм.

...рмониин урган хүг... ...эргтэ мэдээжэ дири... ...д Я. М. Геншафт, ...Рык, Н. М. Берлин... ...хормейстер Кошин ... ехэ хубитаяа оруул... ...ина. Тэдэнтэй хамта ... Буряад ороной хүг... ... Д. Д. Аюшеев, ...Ямпилов, Ж. А. Бату... ...А. Балсаева, Н. В. ...Б. М. Балдаков, Т. Е. ...ова болон бусад ургаа ... ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ Буряад филармониин артистнар болон хүдэлмэрилэгшэд концертнэ ажал ябуулгаараа фашис Германиие илаха хэрэгтэ хүдэлмэришэд болон колхознигуудта, алба хаагшад болон Совет Армин сэрэгшэдтэ туһа үзүүлдэг һэн. Дайнай хатуу шэрүүн жэлнүүдтэшье Коммунис парти болон Совет гүрэн буряадай искусство хүгжөөлгэдэ халуун анхаралаа хандуулһаар байгаа. Тиигэжэ 1942 ондо Буряадай дуу болон хатарай ансамбль байгуулагдаа. Һүүлдэнь тус ансамбль «Байгал» гэжэ нэрлэгдээ.

ЭСЭГЭ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн совет арадай гайхамшагта илалтаар дүүрэбэ. Дайнай һүүлдэхи жэлнүүдтэ Буряад филармони шэнэ шатада хүгжэн гараа. 1945 ондо филармониин симфоническа оркестр шэнэдхэгдэн һэргээгдэһэн байна. Удаань эстрадна, хүгжэмэй лекториин бүлэгүүд эмхидхэгдээ, дуу, хатарай «Байгал» ансамблин коллектив бүри олошороо.

1945 оной һүүл багаар хатарай «Байгал» ансамблин гастрольнууд республикаһаа гадуур үнгэргэгдэдэг боложо эхилээ. Тиигэжэ буряад арадай искусствата Шэтын областиин, Хабаровскын, Приморин хизаарнуудай ажалшад ехэ һонирхон танилцаһан байна.

50-яад, 60-аад онуудаа... Энэ үедэ Буряадай филармониин артистнарай бэлиг шадабари улам дээшэлээ. Лекци-концертүүд, симфоническа болон эстрадна концертүүд олошороо, удхаараа үнэзэгы болоо, Москва, Ленинград хотонуудай, СССР-эй союзна болон автономито республиканнуудай, область болон хизаарнуудай суута артистнар болон бүхэли коллективүүд Буряад ороондомнай олоор айлшалдаг боложо, хүгжэм наада харуулжа эхилээ.

Мүн манай «Байгал» ансамбль буряад арадайнгаа искусствата үргэн дэлгэр Эхэ оронойнгоо олон тоото республика, область, хизаарнуудай ажалшадые танилцуулхаһаа гадна, хоёр дахин Монголой Арадай Республика ошоһон юм. Совет-монгол арадуудай хоорондохи аха дүүгэй хани барисаа бэхижүүлхэ хэрэгтэ габьяатай байһанайнгаа түлөө ансамбль 1968 ондо Монголой Арадай Республикын «Найрамдал» гэһэн медаляар шагнагдаа бэлэй.

Эдэ жэлнүүдтэ филармониин коллективүүдпээ Буряад орон соогоо мэдээжэ дуушад, хатаршад, хүгжэмшэд урган гараа. Тэдэнэй зарим тэдыень нэрлэбэл, РСФСР-эй арадай артист Е. М. Егоров, РСФСР-эй габьяата артистка Ч. Г. Шанюшкина, Буряадай АССР-эй арадай артистнар С. Б. Барцева, В. А. Тумурова, С. Л. Балдаев, К. Д. Шулунова, Буряадай АССР-эй габьяата артистнар Г. Эрдынеев, В. А. Шагжиев, Л. Ф. Халбаева, С. Н. Халбаева ба бусад болоно. Тэдэнэй бэлиг шадабариие манай Эхэ ороной хэдэн зуун мянган хүн зон үндэрөөр сэгнэһэн байха.

Тэрэ үедэ филармониин дирижер байһан Л. И. Израйлевич, В. В. Маймескул, хормейстернүүд М. С. Скольчикова, Н. С. Шалтыкова, балетмейстер М. С. Арсеньев, М. С. Заславский гэгшэд ехэ туһа хүргөө һэн.

70-аад онуудаа... 1973 оной январиин 25-да «РСФСР-эй ажалшадые концертээр хангалга саашадань һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» РСФСР-эй Министрнүүдэй Советэй тогтоол тунхаглагдаа һэн. Энэ тогтоолые бэелүүлхын тула Буряадай филармони ехэ хүдэлмэри ябуулһан байна. Агуу Октябриин 60 жэлэй алдарта ойе һайнаар тэмдэглээд, филармониингоо 40 жэлэй ойе коллектив нэрэтэй түрэтэйгөөр уттажа байна.

Агуу Октябриин 60 жэлэй алдарта ойдо зорюулагдажа, дуу, хатарай «Байгал» ансамбль шэнэ программа бэлдээ. Тэрэ программадань «Ёохор - наадан», «Һойрой наадан», «Хальмаг хатар», «Үбгэнэй зүүдэн», «Манай басагад» гэхэ мэтэ хатарнууд оролсоно. Программа соо олон тоото буряад арадай дуунууд, буряад болон совет композиторнуудай дуунууд бии. Тэдэ дуунуудые ансамблиин солистнар, эхэнэрнүүдэй вокальна ансамбль гүйсэдхэнэ. Шэнэ программыень манай республикын, Украинын, Белоруссиин ССР-нүүдэй харагшад ехэтэ һайшаагаа. Агуу Октябриин һайндэртэ зорюулагдажа, Россин дуу, хатарай ансамбльнуудай Бүхэроссин харалгын дүнгөөр «Байгал» ансамбль 3-дахи шатын дипломдо хүртэһэн байна.

ҮНГЭРЭГШЭ жэлдэ филармониин симфоническа оркестр городой һургуулиин һурагшадай, студентнэрэй, алба хаагшадай, хүдэлмэришэдэй урда 24 концерт табяа. Эдэ концертнүүд дээрэ ородой болон дэлхэйн классигуудай, совет болон бурлад композиторнуудай симфоническа зохёолнууд гүйсэдхэгдөө. Симфоническа оркестрэй дирижёрнуудаар РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша, Буряадай АССР-эй арадай артист Н. Айзикович, Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагшад М. Балдаев, А. Арсаланов, дирижёрнууд В. Галсанов, Л. Морозовский гэгшэд уригдаһан байна.

Үхибүүдэй эстетическэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри үргэдхэхын тула филармонидо һургуулиин лектори байгуулагдаһан юм. Энэ лектори һуралсалай бүхы жэлэй туршада хэгдэхэ хүдэлмэриингөө түсэб табидаг заншалтай. Тэдэнэр концертнүүдые, лекцинүүдые, хөөрэлдөөнүүдые үхибүүдэй урда үнгэргэдэг.

Филармониин буряад лекториин бүлаг ехэ амжалтайгаар хүдэлнэ. Тэдэнэр Буряад ороной хүгжэмэй баялигуудые дэлгэрүүлэн нэбтэрүүлхэ зорилгоёо дүүргэжэ шададаг гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Мүн филармонидо «Сэлэнгэ» гэжэ нэрэтэй вокально-инструментальна ансамбль (хүтэлбэрилэгшэнь Буряадай АССР-эй арадай артистка К. Д. Шулунова), «Баяр» гэжэ эстрадна бүлэг (хүтэлбэрилэгшэнь Буряадай АССР-эй арадай артист Ц. Б. Бадмаев), үхибүүдэй куклын болон циркын бүлэгүүд, мүн бусад эстрадна коллективүүд бии. Эдэ коллективүүд республикынгаа аймагуудай болон Шэтын, Эрхүүгэй областнуудай Буряадай автономито округуудай ажалшадай урда концертнүүдые саг үргэлжэ харуулжа байдаг.

Дуу, хатарай «Байгал» ансамбль тухай манай ороной харагшад һайн мэдэхэ юм. Энэ ансамбль Буряад композиторнуудай, илангаяа РСФСР-эй арадай артист Б. Ямпиловай, РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Ж. Батуевай, Буряадай АССР-эй арадай артист Д. Аюшеевэй, Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагшад Б. Цырендашиевай, Ч. Павловай, С. Манжигеевэй болон бусадай хүгжэм, дуунуудые арад зоной дунда дэлгэрүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэдэг байна. Ансамбль 1957, 1967, 1970 онуудта Бүхэсоюзна фестиваль болон конкурснуудай, 1974 ондо Буряадай комсомолой лауреадай үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэн габьяатай.

Филармониин артистнар Совет Армиин сэрэгшэдые, һургуулиин һурагшадые, хүдөөгэй соёлой эмхи зургааныудые шефтээ абадаг һайн заншалтай болонхой. Энэ талаар саашадаашье ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ юм.

40 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэхэ зуураа, Буряад филармониин артистнар болон хүдэлмэрилэгшэд хүдэлмэрээ бүри һайжаруулха зорилго урдаа табина. Тиигэжэ тэдэнэр Коммунис партиингаа болон гүрэн түрынгөө саг үргэлжын анхарал оролдолгодо бодото хэрэгүүдээрээ харюусаха болоно бшуу.

В. НИКОЛАЕВ,
Буряадай филармониин директор.
Ж. ДАНДАРОВ,
филармониин уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ.

Дуу, хатарай «Байгал» ансамблиин оркестрэй хүтэлбэрилэгшэ, Буряадай АССР-эй арадай артист Сергей Лазаревич Балдаев Буряадай филармониин нэгдэхэ үдэрһөө эхилжэ, мүнөө хүртэр хүдэлнэ. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг оркестр буряад композиторнуудай хүгжэм гүйсэдхэхэһөө гадна, дэлхэйн болон ородой агууехэ хүгжэмшэдэй зохёолнуудые гүйсэдхэдэг.

...

Бэлигтэй залуу дуушан Галина Кондратьева П. И. Чайковскийн нэрэмжэтэ Улаан-Үдын хүгжэмэй училищи дүүргэнхэй. Тэрэ «Сочи-76», «Якутск-77» гэһэн дуушадай конкурснуудта хабаадажа, түрүү һууринуудай нэгые эзэлһэн байна. Мүнөө үедэ Галина Кондратьева «Сэлэнгэ» гэжэ нэрэтэй вокально-инструментальна ансамблиин дуушанаар хүдэлнэ.

...

Дуу, хатарай «Байгал» ансамблиин солист, бэлигтэй хатаршан Капитон Халбаев ансамбльда 22 жэлэй туршада хүдэлнэ. Тэрэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар нэгэнтэ бэшэ шагнагдаһан байна. Бэрхэ хатаршан Буряадай АССР-эй габьяата артист гэһэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй.

...

Дуу, хатарай «Байгал» ансамблиин хатарай бүлэгэй солистка Любовь Никитина 10 жэл тухай филармониин дэргэдэ хүдэлнэ. Тэрэ Улаан-Үдын хореографическа училищи дүүргээд, филармонидо хүдэлхөөр эльгээгдээ бэлэй. Залуу хатаршан буряад, ород, хальмаг хатарнуудые шадамар бэрхээр гүйсэдхэдэг. Ерээдүй сагта тэрэ айхабтар бэрхэ хатаршан болохо гэжэ найдагдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: дуу, хатарай «Байгал» ансамблиин солист Валентин Жаргалов.
М. СОРОКИНОЙ фото.

«Совет уран зохёолшод, уран зураашад, композиторнууд, театрай, киногой, телевиденийн хүдэлмэрилэгшэд—оюун бэлигээ, мэргэжэл шадабаряа арад зондоо, коммунизмын хэрэгтэ зорюулһан бүхы хүнүүд гүнзэгы баяр баясхаланда хүртэмөөр».

(КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй партийн XXV съезд дээрэ хэлэн тоосоото элидхэлнээ).

ТАЛЗАТА ҺАЙХАН ХАТАР

...атарай хүгжэмэй зэдэл... ...адли, бүхэшүүлэй үм... ...хубсаһатай, буряад ...уудтай, солбон бэетэй ...ууд сценэ дээрэ га... ...ерэд, талын бүргэдэй ...нэбихые дуурян, бэе ...маряалсан, гуянуудаа ...дан, «Бүхэ барилдаа... ...хатар» харуулжа ...

...ушар аяар 1957 он... ...ай республикада зэгэ ...ынхээ үнгэргэгдэһэн ...адай залуушуулай фес... ...лиин түрэсхэлэй кон... ...оперо болон баледэй ... соо болоо бэлэй.

...схэлэн һайхан байгаа... ...й Баргажанай Бархан ...н хормойһоо табяад он ...р ерэһэн Олег Будаев ...дахи буряад интернат ...ографии арбадахи класс ...гжэ байхадаа, залуу... ...ай энэ фестиваль-наа... ...хабаадалсаа һэн. Бу... ...ай АССР-эй габьяата ...т. бэрхэ балетмейстер ...ор Сергеевич Иванов энэ ...ан хүбүүе онсолон ...ата. Һүргуулиин хо... ...ефиин кружогто ябал... ...нь дурадхаһан байнэ. —Одоо эндэл Федор Сер... ...гэ заалгажа, хатарай ...ын нюусануудтай та... ...жа эхилһэн байнаб, — ... Олег мүнөө хөөрэдэг.

...Олег Будаев Барханай ...Һүргуулида һураже ...шье Һүргуулиингаа ...Һайханай кружогто ха... ...садаг, мүн ехэшүүлэйшье уран һайханай бүлгэмдэ эхэ, эсэгэтээ хамта хабаадалсажа хатардаг, заримдаа дууладаг байһан юм. Юуб гэхэдэ, малшанаар ажалладаг байһан тэрэнэй эжы — Евдокия Арсалановна һүргуулида ажалладаг байһан тэрэнэй аба — Базар Шаланович хоёр ехэ һайханаар дууладаг, уран һайханай бүлгэмдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, нютаг нугадаа мэдэжэ болоһон хүнүүд байгаа. Тиигэжэ эгээ ехэ хубүүгээ — Олегэ хүгжэм дуунда шуналтай, дуратай болгоһон байна.

Интернат һүргуули дүүргээд байхадань, Федор Сергеевич Иванов «Байгал» ансамбльда хүдэлхыень Олегтэ дурадхапан байна. Республиканска уран һайханай бүлгэмэй харалгануудта, фестивальнуудта эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, бэлигтэй бэрхэ хатаршан болохо шадабаритай энэ залуу хүбүүн ансамбльда ерэжэ, хэдэн һара соо хүдэлөөд, байхадаа, хатаршадай бүлэгтэ лаб орожо, бүхы хатарнуудыень гүйсэдхэлсэдэг болоһон, илангаяа РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Михаил Сергеевич Арсеньевэй табиһан «Ангуушадай хатар», «Залуушуулай хатар», «Ёохор» болон бусад хатарнуудта ехэ эдэбхитэйгээр, шуналтайгаар хабаадалсажа, һайн бэрхэ хатаршанай тоодо ороо.

Тэрэнэй уран бэлигые саашадань хүгжөөхын тулада залуу хатаршаниие Ташкент хотын хореографическа училищида һурахыень республикымнай Соёлой министерство эльгээнэн юм. Олег Будаев эндэ арадай хатарнуудай факультедтэ Кара-Калпагай АССР-эй арадай, Үзбегэй ССР-эй габьяата артист Иван Матвеевич Проценкэдэ дүрбэн жэл соо заалгажа, одоол хатарай һүргуулитай яһала һайнаар танилцажа ерээ бэлэй. Тэрэ гэһэнһээ хойшо ансамбльтаяа суг Совет ороной бүхы шахуу городуудаар, Монголой Арадай Республикын аймагуудаар аяншалхаһаа гадна, Чехословакиин Социалис Республикын городуудаар ябалсажа, бэлиг шадабаряа харуулһан байха юм.

Эндэ Олег Будаевай бэлиг шадабариие хүгжөөлсэһэн, хатарай һүргуулида һургаһан РСФСР-эй арадай артист Баир Егоровой нэрые дурдангүй гарахаар бэшэ юм.

— Наһанайнгаа талаар абажа хараха болоо һаа, Баир Мондоронович намһаа ороидоол хоёр-гурбан наһаар аха юм. Тиигэбшье, миниий багша гэжэ һанажа ябадагби. 1957 ондо ансамбльда ажаллахаяа ерэхэдэмни, элитэ хатаршан, ансамблиин хатарай солист болонхой ябаа .1962 онһоо хойшо Баир Егоров дуу, хатарай «Вайгал» ансамблиин уран һайханай хүтэлбэрилэгшөөр ажаллана. Ансамблиин программые һайжаруулха, илангаяа шэнэ хатарнуудые зохёохо талаар ехэ хүдэлмэри хэжэ байдаг юм. Манай ансамбльда ерэһэн залуушуулые уран мэргэжэлдэ һургадаг, тэдэниие хүмүүжүүлдэг. Эсэхээе мэдэнгүй ажалладаг бэлигтэй бэрхэ багша, һурган хүмүүжүүлэгшэ гэхэдэ болоно. Тэрэнэй дурадхалаар би Крупскаягай нэрэмжэтэ Москвагай үгрэнэй соёлой институдай балетмейстерско-педагогическа факультедтэ һурааб. Тэрэнээ дүүргэжэ ерээд, ансамбльдаа хүдэлжэ, залуушуулые һургалсажа байдагби., — гэжэ О. Будаев хөөрэнэ.

Олег Будаев Москвада болоһон Буряадай литература болон искусствын хоёрдохи декадада, 1973 ондо Москва болон Свердловскдо үнгэргэгдэһэн Буряадай литература болон искусствын үдэрнүүдэй хабаадалсаһан намтартай.

Олег Базарович Будаев уран хатарай урма баярые одоол өөрынгөө бэе дээрэ гүйсэд мэдэрһэн бэлигтэ артистнарай нэгэн болоно гэхэдэ алдуу болохогүй. Олег Будаевай оюун бэлигэй ургалтые үндөөөр сэгнэжэ, Буряадай АССР-эй габьяата артистын нэрэ зэргэ олгоһондонь, бидэ ехэ баяртайбди.

Д. САМБОЦЫРЕНОВ,
Буряадай телевидени болон радио-дамжуулгын комитедэй хүгжэмэй редактор.

ТААНАДЫЕ УРИНАБДИ

Филармониин симфоническа оркестрэй хүтэлбэрилэгшэ И. Ю. Айзикович манай корреспондентын хэдэн асуудалда иигэжэ харюусаа:

— Иосиф Юрьевич, оркестрэйнгээ гэшүүд тухай хөөрэжэ үгыт?

— Манай симфоническа оркестртэ 60 гаран хүн ороно. Энэ оркестр үнгэрэгшэ жэл Ленинэй орденто оперо болон баледэй театрай хүгжэмшэдһөө бүридүүлэгдэн байгуулагдаһан юм. Мүн оркестртэмнай городой хүгжэмэй дээдэ болон дунда һургуулинуудай багшанар хабаадалсадаг. Оркестрэй зарим гэшүүдые нэрлэбэл, оркестрэй концертмейстер **В. Корпачев**, вионончелистнүүдэй концертмейстер **А. Колесник**, Буряадай АССР-эй габьяата артист **А. Ким** (труба), Буряадай АССР-эй габьяата артист **М. Голков** (альт), скрипачуудай концертмейстер **Л. Рафалович**, контрабасуудай концертмейстер **В. Бадмаев**, оркестрэй солистнар **Б. Грудинин** (флейтэ), **Д. Зубенко** (валторно), **Б. Цыбенов** (кларнет), **В. Зонхоев, П. Павлов** (фагот) ба бусад болоно.

— Репертуартатнай ямар композиторнуудай зохёолнууд ороноб?

— Бидэ үнгэрэгшэ сезондо хэдэн арбаад концертнүүдые табяабди. Тэдэ концертнүүдтэмнай дэлхэйн агууехэ хүгжэмшэд болохо Моцарт, Шуман, Вагнер, Шуберт, Чайковский, Шостакович, буряад композиторнууд Ямпилов, Батуев, Андреев, Ирдынеев болон бусадай зохёолнууд ороо.

— Саашанхи зохёохы түсэбтнай ямар бэ?

— Шэнэ сезондо оркестрэймнай гэшүүд улам олошорхо. Бидэ өөһэдын нотын библиотекэтэй боложо байнабди, хүгжэмэй инструментнүүдые худалдаа абаһаар хараалнабди. Оркестртээ эрхим бэрхэ солистнарые, дирижернуудые уриха түсэбтэйбди. Мүн репертуарнай һураггүй баян болохо. Тиимэһээ хүгжэмдэ дуратайшуулые өөһэдынгөө концертдэ уриха байнабди.

Манай хөөрэлдөөн

«СЭЛЭНГЭ» ДУУЛАНА

Ансамблиин хүтэлбэрилэгшэ, Буряадай АССР-эй арадай артистка К. Д. Шулуновада манай корреспондент нимэ асуудалнуудтайгаар хандаба.

— Клавдия Доржиевна, Танине түрэл коллективэйтнай 40 жэлэй һайндэрөөр амаршалнабди. Тингээд зохёохы ажалайнгаа намтар тухай тобшохоноор хөөрэжэ үгэхыетнай гуйха байнабди.

— 1954 ондо соёл-гэгээрэлэй училищи дүүргээд, Буряадай филармонидо хүдэлхөөр эльгээгдэһэн байнаб. Тэрэ гэһээр 24 жэл үнгэршэбэл даа. Филармонидо хүдэлхэ зуураа, Зүүн Сибириин соёлой институт дүүргээ һэм. 24 жэлэйнгээ 23-ыень дуу, хатарай «Байгал» ансамбльда ябалсаһан байнаб. Ансамбльтаяа хамта Эхэ ороноймнай түб хото Москвада болоһон Буряадай АССР-эй литература, искусствын хоёр декадада, дуу, хатарай ансамбльнуудай хоорондо үнгэргэгдэһэн Бүхэроссин хоёр конкурсдо хабаадалсааб. Гадна ансамбльтаяа суттаа үргэн дэлгэр Эхэ ороноойнгоо бүхы шахуу городуудаар, һуурин тосхонуудаар аяншалжа, олонациональна совет арад зоноо буряад искусствата танилсуулха зорилтой байгааб. 1969, 1970 онуудта би совет искусствын түлөөлэгшэдтэй хамта Вьетнам, Лаос, Англи гүрэнүүдэй хүн зоной урда буряад дуугаа дуулаһан байнаб. Мүн лэ ансамбльтаяа хамта Монгол, Чехословаки ошолсоо бэлэйб.

— Бидэ танние «Сэлэнгэ» ансамблиин хүтэлбэрилэгшэ гэжэ мэдэнэбди. Ансамбль тухайгаа хөөрэжэ үгыт.

— Манай филармониин дэргэдэ байгша оной январь һарада вокально-инструментальна ансамбль байгуулагдаа һэн. Тэрэ ансамбляа «Сэлэнгэ» гэжэ нэрлээ һэмди. Нимэ ансамбль байгуулга хадаа Буряадай филармониин түрүүшын туршалга болоно. Ансамблиимнай гэшүүд гэхэдэ, Буряадай АССР-эй габьяата артист М. Фатеев, бэлигтэй залуу дуушад Г. Кондратьева, М. Богомазов гэгшэд болоно. Оркестрэймнай хүтэлбэрилэгшэ С. Ржевский юм. Манай ансамблиин гол зорилго хадаа республикынгаа хүдөөгэй хүн зонине хангаха, буряад композиторнуудай зохёолнуудтай хүн зонине танилсуулга болоно. Ерээдүй сагта ансамблиингаа гэшүүдые олошоруулха, шэнэ программа табиха түсэбтэйбди.

— Бүхы наһантнай филармонитой холбоотой гээшэ бэзэ?

— Тиимэ даа. Эндэ хүдэлжэ эхилээб, мүнөөшье хүдэлнэб. Мүн баһа эндэ бэлиг шадабаримни ургаа. 1960 ондо Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаа һэм. 1970 ондо «В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн баярай хүндэлэлдэ. Шэн габьяата ажалай түлөө» медальда хүртөө бэлэйб, мүн лэ эндэ Буряадай АССР-эй арадай артистка гэһэн нэрэ зэргэтэй болооб. Энээнэйнь түлөө түрэл коллективтээ үнэн зүрхэнһөө баяртайб.

БАЙГАЛАЙ СЭСЭГ

Людмила Субанова 1969 ондо Улаан-Үдын хореографическа училищи дүүргээд, манай ансамблиин хатарай бүлэгтэ хүдэлхөөр эльгээгдэһэн байна. Тэрэ ансамбльда ороһон үдэрһөө эхилжэ, бэлиг шадабаритай байһанаа харуулаа. Ерэһээр лэ, «Амаршалгын хатар», «Баяр» гэхэ мэтэ хатарнуудта хабаадалсажа, харагшадай магтаалда хүртэжэ эхилээ һэн. Тиигэжэ тэрэ хатарха бэлиг шадабаряа дээшэлүүлжэ эхилһэн намтартай. Хэжэ байһан ажалдаа саг үргэлжэ оролдосотойгоор хандадаг дээрэһээ Людмила уданшьегүй ансамблиин эгээл эрхим хатаршадай нэгэн болоо һэн.

Мүнөө үедэ Л. Субанова ансамблиин солистка болонхой. Агуу Октябриин 60 жэлэй алдарта ойдо зорюулжа бэлдэгдэһэн ансамблиимнай шэнэ программада Людмила узбек хатар гүйсэдхэхэһөө гадна, «Һойрой наадан», «Байгалай сэсэг» гэһэн хатарнуудта сольно номернуудые хатардаг юм. Уян нугархай бэеынгээ, хатарха бэлиг шадабариингаа хүсөөр тэрэ хатарай гүнзэгы удхые тайлбарилжа шададаг. Тиимэһээ харагшад тэрэниие хододоо халуунаар уттадаг байха юм.

Тэрэ ансамбльтаяа суттаа Чехословаки гастрольдо ошоо һэн. Зохёохы амжалтануудайнгаа түлөө тэрэ РСФСР-эй, Соёлой министерствын зүгһөө баяр баясхаланда хүртэһэн байна.

Людмила эдэбхитэй комсомолка, Буряадай филармониин комсомолой комитедэй гэшүүн, дуу, хатарай «Байгал» ансамблиин комсомолой эхин эмхиин секретарь юм.

Людмила Субанова ерээдүй сагта бүри бэрхэ хатаршан болохонь дамжаггүй. Амжалтатай ажалайнгаа түлөө, буряад совет искусствые хүгжөөлгэдэ хубитаяа оруулһанайнгаа түлөө тэрэ нэгэнтэ бэшэ филармониин дирекциин зүгһөө урмашуулагдаһан байха.

Бүри һаяхан бэлигтэй залуу артистка Л. Субановада Буряадай АССР-эй габьяата артистка гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо. Энээнтэйнь дашарамдуулан тэрэниие хани халуунаар амаршалнаб.

Б. ЕГОРОВ,
РСФСР-эй арадай артист.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: дуу, хатарай «Байгал» ансамблиин эхэнэрнүүдэй бүлэг.
М. СОРОКИНОЙ фото.

ТОО, БАРИМТАНУУД

Мүнөө үедэ Буряадай филармониин коллективтэ РСФСР-эй арадай артист — 1, РСФСР-эй габьяата артист — 1, Буряадай АССР-эй арадай артист—2, Буряадай АССР-эй габьяата артист —11, РСФСР-эй культурын габьяата хүдэлмэрилэгшэ — 1, Буряадай АССР-эй культурын габьяата хүдэлмэрилэгшэ гэһэн нэрэ зэргэтэй 3 хүн тоологдоно.

★

Үнгэрэгшэ жэлдэ филармониин артистнар 2505 концерт, тэрэ тоодо республикынгаа ажалшадта 1749 концерт харуулһан байна. Тэрэнэй тоодо хүдөөгэй ажалшадта 1208 концерт харуулаа. Түсэбэй ёһоор, 389 мянган харагшадые хангаха байбал, тэрэнээ 436 мянганда хүргэһэн байна.

★

1976 ондо ондоо тээһээ ерэһэн коллективүүд 794 концерт харуулжа, 228180 харагшадые хангаһан байна. Гадна хилын саанаһаа ерэһэн коллективүүд 25 концерт харуулаа.

★

Агуу Октябриин 60 жэлэй ойн жэлдэ «России композиторнууд — гурбан орденто Буряад ороондо» гэһэн фестиваль болоо. Фестивалиин үедэ 62 концерт табигдажа, тэрэниинь 29066 хүн хараһан байна.

Үнгэрэгшэ жэлдэ «Магистралиин галнууд» гэжэ нэрэтэй бүхэроссин фестиваль Буряад ороондо үнгэргэдөө. Энэ фестивалиин үедэ 77 концерт Байгал-Амарай түмэр замай Буряадай участогай барилгашадта харуулагдаһан байна Хамта дээрээ 36372 барилгашад хангагдаа.

★

Буряадай филармониин артистнар Монгол, Чехословаки, Вьетнам, Лаос, Англи, Малайзи, Энэдхэг, Пакистан, Швейцари, Индонезиз ба бусад гүрэнүүдээр хатар наадаяа харуулба.

АЖАЛЛАЖАШЬЕ, АМАРЖАШЬЕ ШАДАНА

— Мүнөөдэр манай хоккеистнэр Шэнэ-Уоянhаа ерэhэн айлшадтайгаа уулзахань, ошожо харая. Николай Добханов Хойто-Муяын суглуулагдамал командын нэрэ хүндые хамгаалалсахаяа ерээ, — гээд 11-дэхи тоннельнэ отрядай түрүү бригадир Валерий Прокушев хэлэбэ.

— Добханов хоккеист юм гү? — гээд асуубаб.

— Ямар хоккеист гэжэ hанаабши, — гээд эрхы хургаяа ёдойлгон харуулаад, — шанга тулалдаан болохо ёhотой. Мэнэ эхилхэнь. Түргэлэе...

Иимэ хөөрэлдөөн март hарын эхээр болоо hэн.

Хойто-Муяын тоннельщингүүдэй тосхоной улад зон өөhэдынгөө хүсөөр хоккей наадаха талмай баринхай. Тэндэнь үбэлдөө хүн зон олон байдаг.

Бидэнэй хүрэжэ ерэхэдэ, хоккеистнэрэй тулалданшье түлэг дундаа ябажа байгаа бэлэй.

...Үнэхөөрөөшье Николай Добханов яhалал бэрхээр наадана. Хоккей нааданай техникэ hайнаар шудалhан, тэрэнээ зүбөөр хэрэглэжэ hурааhан гэжэ хэлэхэдэ боломорр. Хори гарамгай наhатай, нюргаар үндэршэг, нюдөөрөө энеэбхилhэн шарайтай спортсмен байба.

Николай Добханов гээшэмнай хаана түрэhэн, хэн гээшэб гэhэн асуудалаар hонирхогдобо. Тэрэнэй түрэhэн тоонто Баргажанай-Адагай загаhашадай тосхон болоно. Коля үшөө hургуулида hуража ябахадаа, нютагайнгаа эрэшүүлтэй суггаа далай дээрэ гаража, загаhашалдаг байhан. Загаhашанай хүнгэн бэшэ ажалтай эдир багаhаа таниласан, бэень хүдэржэн хатуужаа.

Дунда hургуули дүүргээд, сэрэгэй албанhаа бусажа ерэhэнэй hүүлээр комсомолой путёвко абаhан Николай Добханов Байгал-Амарай түмэр замай барилга дээрэ хүдэлхөөр ерэhэн намтартай. Тэрэ гэhээр дүрбэн жэл үнгэрөө. Түрүүшын үдэрhөө хойшо Валерий Прокушевой хутэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай бригадада хүдэлнэ. Тус бригада эрхим ажалаараа гансашье 11-дэхи тоннельнэ отрядай дунда мэдээжэ болонхой бэшэ, харин бүхы Байгал-Амарай магистралиин барилга дээрэ сууда гаранхай. Энэ бригада ба тэрэнэй гэшүүд тухай «Гудок», «БАМ», «Известия» газетэнүүдтэ бэшэгдэhэн байха. Мүнөө тус бригадые хутэлбэрилэгшэ Валерий Прокушев Ленинскэ комсомолой шангай лауреат болонхой, амжалтаяа улам арьбадхажа ябана. Комсомолой гэшүүн Николай Добхановай хүдэлдэг бригадын гэшүүд БАМ-ай Буряадай участогай комсомол-залуушуулай коллективүүдэй дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ хабаадалсан, олон удаа түрүү hуури эзэлhэн. тэдэнэй нэрэ хүндын түлөө нэгэтэ бэшэ Ажалай алдар солын улаан туг үргэдэhэн байха.

— Комсомолой гэшүүн Николай Добханов гээшэмнай уран нарин гартай модошо дархан юм даа, — гээд «БАМтоннельстрой» управлениин 11-дэхи тоннельнэ отрядай парткомой секретарь Анатолий Иванович Подзорей нютагаймнай хүбүүн тухай сэдьхэлэй дулаан үгэнүүдые хэлээ hэн.

— Үнгэрэгшэ жэлэй октябрь hарада БАМ-ай Буряадай участогай түб Северобайкальск тосхондо ВЛКСМ-эй обком, райком болон Байгал-Амарай түмэр замай барилгын Буряадай участогай ВЛКСМ-эй ЦК-гай Штабай үүсхэлээр модошо дархашуулай дунда үнгэрэгдэhэн конкурсдо хабаадалсахадаа, Николай Добханов Валерий Прокушев хоёр түрүү hуурида гаража, диплом ба грамотада хүртөө hэн.

Командировкоор Хойто-Муя ошоходоо, заатагүй Валерий Прокушевтой уулзажа, тэрэнэй бригадын хүбүүдэй хүдэлмэреэр hонирхон, эрхим ажалаарнь омогорхон баясагшаб. Энэ удаа нишэ ерэхэдээ, 11-дэхи тоннельнэ отрядай 2-дохи участогай начальник Василий Абросимович Макушкинтай уулзахадамни, тэрэ нигэжэ хөөрөө hэн:

— Тус бригадын гэшүүд хара амяа хараhан хүнүүд бэшэ, булта нэгэ хүн шэнгеэр ажалладаг зон. Тэдэнэй хүсөөр хэды олон гэр байранууд баригдаа гээшэб?! Тэдэнэйнь тоодо Хойто-Муя ба Тоннельный тосхонуудай hургуулиин байшангууд, үйлэдбэриин барилга, хамтын байранууд ороно. Энэ коллектив дотор баяр дүршэлтэй модошо дархашуул олон. Нэрлэн хэлэбэл, Баргажанай аймагhаа манай нишэ комсомолой путёвкоор ерэhэн Валерий Прокушев, Михаил Москвин, Николай Добханов гэгшэд болоно. Ехэ барилга дээрэ хүдэлжэ олоhон дүршэлөө залуушуулда халаа дамжуулна. Бригадын 15 хүбүүдэй табаниинь Эрхүү хотын түмэр замай транспортна институдай нэгэдэхи курсада ажаллажа байгаад hурана.

Хойто-Муя ерэhэн хүн эдэхи хамтын байрын нэгэ сонходо hүни орой болотор гэрэлтэй байхыень хараха. Тэндэ Николай Добханов хүдэлмэриингөө hүүлээр хоёргурбан часай туршада дээдэ математика, түмэр замай барилга шудална. Хэнэйшье мэдэhээр, ажаллажа байгаад, дээдэ hургуулида hураха гээшэ тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ ааб даа. Эндэ ехэ хүсэ шадал, урагшаа тэгүүлhэн эрмэлзэл, зориг хэрэгтэй гээшэ.

...Хэдэн жэлэй үнгэрөөд байхада, мүнөө БАМ-ай Буряадай участогай комсомол-залуушуулай бригадын модошо дарханаар хүдэлжэ байhан Николай Добханов түмэр замай транспортын инженерэй диплом абанхай, Эхэ ороноймнай асари ехэ барилга дээрэ эрхим бэлэдхэлтэй мэргэжэлтэ болоод, ажаллажа ябахань найдамтай.

Г. БАДМАЕВ,
БАМ-дахи манай корр.

„ТУЯАНА"

Тээгдын дунда hургуулида «Туяана» гэжэ нэрэтэй уран hайханай кружок эмхидхэгдэhээр үнинэй юм. Тэрэ кружогто hурагшад олоороо хабаададаг.

Мүнөө «Туяана» гэжэ кружогые үнгэрэгшэ жэлдэ тус hургуули дүүргэhэн Дулсан Бадмадоржиева, Батор Гатапов гэгшэд хүтэлбэрилнэ. Эдэнэр hурагшадтай хамта концерт бэлдэжэ, холо ойрын гүүртэ, отарануудаар ябажа, малшадта hонирхолтой концерт харуулна.

Март hара соо тэдэнэр программаяа шэнэлжэ, Тохорюугта, Тээгдын түбэй гүүртын малшадта концерт харуулжа, харагшадай зүгhөө магтаал hайшаалда хүртэhэн байна.

Ц.-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА.

ХАРИЛСАА БАЙГУУЛДАГ

Уншагшадта дуратай номынь шэлэжэ үгэлсэжэ, тэдэнэй эрдэм мэдэсээ, ажабайдал тухай ойлгосоёо үргэдхэхэ хэрэгтэ бодото туhаламжа үзүүлхэ гээшэ библиотекарь бүхэнэй үилга бшуу. Уран зохёолшын номой удхаар конференци, hайндэрнүүдтэ зорюулагдаhан тематическа выставкэ, литература, искусствын түлөөлэгшэдтэй уулзалганууд заншалта болонхой. Гадна уншагша бүхэнэй сэдьхэлөй эрилтэ ойлгожо, уран зохёолой гү, али ниитэ-политическэ литература дурадхаха, ном тушаа өөрынгөө hанамжа хэлэхэ, гол удхые тайлбарилжа үгэхэ гэхэ мэтэ хүдэлмэри жэншэдгүй ябуулагдана.

Тиимэhээл библиотекарь гээшэ алишье талаараа дүрбэн тэгшэ болбосоронги байхаhаа гадна, уншагшада налгай зөөлэнөөр хандажа шадаха ёhотой бшуу. Эгээл иимэ мэргэжэлтэд манай коллективтэ олон. Жэшээлхэдэ, И. И. Петухова, В. Д. Овсянникова, В. И. Огурцова, Г. М. Лазарева гэгшэдэй дүрэ зурагууд библиотекын Хүндэлөлэй самбарта үлгэгдэнхэй. Илангаяа залуушуул сооhоо ахалагша библиотекарь А. Д. Попова тухай hайшаалай хэдэн үгэ хэлэлтэй. Тэрэ эндэ ородоол табан жэлэй туршада хүдэлнэ. Тиибэшье оролдосото ажалаараа коллектив соогоо хүндэтэй болонхой юм. Алла Дмитриевнагай уншагшадтай хөөрэлдэжэ байхыень харахада зохид.

Л. МЯСНИКОВА,
хотын түбэй библиотекын хүдэлмэрилэгшэ.

КОНФЕРЕНЦИ БОЛОБО

Зүүн Сибириин технологическа институдта студентнэрэй научно-теоретическэ конференци хүдэлмэриеэ эхилэнхэй. Hуралсалдаа эрхим студентнэр научна шэнжэлгэ хэжэ, зохёохы ажалайнгаа гол анхаралые үйлэдбэриин асуудалнуудта зорюулhан байна. Мүн философиин асуудалнуудаар олон хүдэлмэринүүд бэшэгдээ.

«Зүүн Сибириин технологическа институт—БАМ-да», «Нарин сэмбын комбинадта хэгдэhэн шэнжэлгэнүүд», «Эдеэ хоолой зүйлнүүдые яагаад хадагалхаб?» гэхэ мэтэ асуудалнуудаар бэшэгдэhэн научно-шэнжэлгын хүдэлмэринүүд тон hонирхолтой байба. Мүн арадай ажахын хүгжэлтэдэ зорюулагдаhан хүдэлмэринүүд олоной анхарал онсо татаа.

В. РЕВЕНСКАЯ.

Хилын саанаhаа

ТАСС АПН

НЕЙТРОННО БУУ ЗЭБСЭГ ТУХАЙ Дж. КАРТЕРАЙ ШИИДХЭБЭРИ

ВАШИНГТОН. Нейтронно буу зэбсэг «бүтээлгые хойшолуулха» гэhэн шиидхэбэри абаhан тухайдаа США-гай президент Дж. Картер соносхоо. «Манай шэнэдхэн hайжаруулагдаhан тактическа буу зэбсэгтэ туяа гэрэлэй ашагые хэрэглэхэ тушаа эсэсэй шиидхэбэри хожом абтаха юм», — гэжэ Сагаан байшангай толилhон президентын мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

Гэбэшье, Дж. Картерай мэдүүлгын удхын ёhоор, энэ шиидхэбэринь нейтронно буу зэбсэг бүтээн гаргалгада бэлдэлгэhээ арсаhан ябадал болоногүй. Саашадаа эдэнэртэ нейтронно буу зэбсэг хэрэглэхэ хараа зорилготойгоор «Лэнс» гэжэ ракетын ядерна боеголовконуудые ба найман дюймэй хэмжээнэй буу зэбсэгэй түхеэрэлгэнүүдые шэнэдхэн hайжаруулжа эхилхэ захиралта Оборонын министерствэдэ үгэбэб гэжэ президент мэдээсэбэ.

«Манай сэрэгэй хүсые, ядерна ба ядерна бэшэшье буу зэбсэгүүдые шэнэдхэн hайжаруулхын, бэхижүүлхын тула манай союзнигуудтай хамта бидэ саашадаашье хэмжээнүүдые абахабди», — гэжэ тэрэ хэлээ.

Гэхэтэй хамта, энэ хэрэгтэ хабаагүй бусад асуудалнуудаар Советскэ Союзhаа буулта хүүлүүлхэ гэhэн зорилготойгоор США-да нейтронно буу зэбсэг бүтээлгэhээ арсаха тухай эсэсэй шиидхэбэри гаргалгые нейтронно буу зэбсэгтэ ямаршье хабаагүй Советскэ Союзай өөрынгөө хамгаалгые бэхижүүлхэ хэмжээ ябуулгануудтай холбожо харуулхые президент hэдэhэн байна. Тиихэдээ хаанашье нейтронно буу зэбсэг бүтээхэгүй, иимэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдэй нөөсэ байгуулхагүй тухай тон адли үндэhэ hуури дээрэ хэлсээ баталха гэhэн СССР-эй тодорхой дурадхал тухай Дж. Картер нэгэшье үгэ хэлээгүй.

Сагаан байшангай тусхай түлөөлэгшэ тэрэ үдэр үгэ хэлэхэдээ, ракетэнүүдэй боеголовконуудые, артиллериин hомонуудые шэнэлэн hайжаруулха программа бэелүүлхэ талаар президентын Пентагондо үгэhэн заабаринууд тухай онсолон тэмдэглэhэн байгаа. Саашадаа энэнь багахан саг соо нейтронно буу зэбсэг бүтээхэ арга олгохо байна гэжэ түлөөлэгшэ тэмдэглээ. Боеголовкнуудые шэнэдхэн hайжаруулга 1,5—2 жэл соо дүүргэгдэхэ байна гээд тэрэ мэдээсэбэ. Нейтронно буу зэбсэгые саашадаа Баруун Европодо байрлуулхын тула олонитын hанал бодолдо эгээн таарамжатай байдал байгуулhые, ядерна дайнай аюулые hүжэрөөн ехэдхэhэн энэ буу зэбсэг бүтээлгые хүн зоной буруушаалга hуларуулхые оролдон. США-гай правительство нейтронно буу зэбсэг бүтээн гаргалгые хойшолуулха тухай шиидхэбэри абаhан байна гээд Сагаан байшангай түлөөлэгшын ойлгуулгануудhаа элирнэ.

США-гай ПРЕЗИДЕНТЫН ШИИДХЭБЭРИ ТУХАЙ hАНАМЖАНУУД

ВАШИНГТОН. Нейтронно буу зэбсэг бүтээлгые хойшолуулха гэhэн президент Дж. Картерай шиидхэбэри хүн түрэлтэнэй түүхэдэ эгээл «гутамшаг муухай» энэ буу зэбсэгhээ арсаhан ушар болоногүй гээд түлөөлэгшэдэй палатын гэшүүн Дж. Коньерс пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Хүнүүдые олоорнь алаха, хүдаха зорилготой энэ hүрөөтэ муухай буу зэбсэгые бүтээн гаргалгые болюулха талаар тодорхой юумэ хэлэхын орондо президент политическэ зарим бүлэглэлнүүдэй зүгhөө хашагдажа, энэ асуудалаар тодорхой юушье хэлэбэгүй.

Сагаан байшангай баримталhан иимэ хоёр удхатай хараа бодол нейтронно буу зэбсэг бүтээхэ тухай асуудалда ямаршье сагта тэхэрин бусаха арга олгохо байна. Тиихэдэ Пентагон буу зэбсэгээ hайжаруулжа байха болоно гээд конгрессмен саашадаа хэлээ. Энэ буу зэбсэгые ори. таhа буруушаанаб, тэрэнние бүрин хүсэдөөр хорихын түлөө эдэбхитэй ябуулгаяа үргэлжэлүүлхэб. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулхаар саг ерээ, дэлхэйн хүн зоной hанал бодолдо анхаралаа хандуулжа, ушар удхагүй ябадалаа болюулха хэрэгтэй гэжэ Дж. Коньерс түгэсхэлдөө тэмдэглэбэ.

Президент шиидхэбэри абахадаа, оронуудайнь газар дайда дээрэ нейтронно буу зэбсэгүүдые байрлуулха хэрэгые НАТО-гай талаар США-гай союзнигууд-оронуудай хүн зоной эрид буруушааhан баримтые президент хараада абангүй байжа шадахагүй байгаа гээд сэрэгэй асуудалнуудаар информационно түбэй түлөөлэгшэ С. Лидер мэдүүлээ. Тэрээнhээ гадна, энэ шэнэ түхэлэй ядерна зэбсэг хэрэгсэл бүтээн гаргалга стратегическэ добтолхы буу зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай СССР-эй ба США-гай хоорондо үргэлжэлүүлэгдэжэ байhан хөөрэлдөөнүүдтэ горитой хохидол ушаруулха, эдэнние амжалтатайгаар дүүргэхэ замда hаад тойбо татаха байна гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Хэрбээ ядерна дайнай аюул зэйсуулан сарахые хүсэбэл, нейтронно буу зэбсэг бүтээн гаргалгаhаа шууд сэхээр арсалта хэхэ хэрэгтэй гэжэ буу зэбсэгүүдые хинагшадай нэгэдэлэй секретарь Г. Сковилл мэдүүлээ. Тиигээгүй hаа, ядерна дайнай аюул улам үргэдэхэ байна. Энэ дээрмэдэхы, hүйдхэлтэ буу зэбсэг бүтээн гаргахые оролдогшодой hанал бодолые эрид буруушаха шухала гэжэ Г. Сковилл тэмдэглэбэ. Нэгэдэхеэр, тэрэнние «хамгаалалтын» буу зэбсэг гэжэ нэрлэжэ болохогүй, юундэб гэхэдэ, бодото дээрээ нейтронно бомбо дайсанай сэрэгшэдые үгы хэжэ, саашадаа тэрэнэй материальна баялигуудые булимтаран эзэмдэхын тула гэмтээнгүй үлөдэг добтолхы зэбсэг хэрэгсэл болоно. Хоёрдохёор, СССР-тэй хөөрэлдөөнүүдтэ хашалта хэхын тула тэрэнние хэрэглэхэ тухай тезис hэжэглэмээр соностоно гээд Г. Сковилл хэлээ. Хүсэ хэрэглэжэ, ородуудтай хөөрэлдэжэ шадахаяа болёобди, эдэнэртэ hаналаа баадхажа шадахаяа болёобди гэжэ ойлгохоор саг ерээ.

Улас хоорондын шэнжэлэ

ДЭМЫ ХООhОН ДЭНШЭЛГЭ

США-гай президент Дж. Картерай харинн оронуудаар ябахаар түсэблэгдэhэн гурбадахи аяншалга hаяхан дүүрэбэ. Вашингтоной тусхайта түлөөлэгшэдэй хэлэhэнэй ёhоор, энэ аяншалга «Америкын гадаадын политикын нүлөөе үргэдхэхэ», тэрэшэлэн «хүгжэжэ байhан оронуудта Вашингтоной анхаралтай оайhанние харуулха» зорилготойгоор хэгдэhэн байна.

Президентын аяншалгын программада Латиин Америкын хоёр орон — Венесуэлэ ба Бразили, Африкын хоёр — Нигери ба Либери оруулагдаhан байгаа. Дурсагдагша гүрэнүүдэй хутэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдэхэдөө, Дж. Картер эдэ хоёр түби дээрэ Вашингтоной мүнөөнэй политикые үндэhэ баримталтай болгон сагааруулхые оролдоhон ба тус политикадань тэрэ оронуудай ямараар хандажа байhанние мэдэжэ абахые оролдоhон байха юм. Ушар нимэhээ, хэhэн хэлсээнүүдынь хоёр талын харилсаануудhаа холо үргэн, олон юумэндэ хабаадуулагдаhан байха юм.

Тодорхойлон хэлэбэл, США ба Латиин Америкын оронуудай хоорондохи зүришэлдөөнүүд, Панамска каналай бэрхэшээлтэ асуудал тухай, Вашингтоной Африкадахи политика ба Африкын урда зүүтэхи байдалые «гуримшуулга» тушаа, хүгжэжэ байhан оронуудтай США-гаи экономическа харилсаа холбоон тухай хөөрэлдөөн бүлоо. Нефть худалдадаг оронуудай организацида (ОПЕК) ородог Венесуэлэ ба Нигеридэ түлишын сэн тухай асуудал зүбшэгдөө. Зүгөөр дурсагдагша эдэ хоёр орон США-да нефть нилээд ехээр худалдадаг гээшэ. Вашингтон хүгжэжэ байhан оронуудай аша туhын хэрэгтэ огто таарахагүй «сэн гуримшуулха» гэдэг өөрынгөө политикые эдэ хоёр гүрэнөөр дэмжүүлхые дэмы ородоо.

Политическэ байдал шэнжэлэгшэдэй тэмдэглэhэнэй ёhоор, Дж. Картерай мүнөө хэhэн аяншалга хадаа миил Америкын политикые тайлбарилха үүргэ дүүргэhэн хэрэг болоо. Гэбэшье тэрэнэй аяншалгын программада ороhон оронууд ба США хоёрой хоорондохи арсалдаа буляалдаае «хюмhанайшье харын» зэргээр багадхажа шадаагүй. Жэшээнь, Бразили ерээд байхадань, бэеэ даанхай гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамааржа огто болохогүй байhан тушаа Америкын президентдэ заагдаад, худалдаа наймаанда дорожолгын хэмжээнүүдэй хэгдэдэг баиhанай түлөө харюусаха эрилтэ табигдаа. США-гай президентын Нигери ерэжэ, Африкын газар дээрэ анха түрүүшынхеэ хүлөө табихатаинь адли Африкада Советскэ Союз ба Кубын политикын уг зорилго тушаа Вашингтоной дэбэргэhэн худал хуурмаг кампаниие эрид шууд буруушаажа захалаа. Мүн лэ тэндэ Родезидэхи англо-американ политика шүүмжэлэгдээ, элдэб арга мэхээр баруун оронууд тэрэ ороние өөhэдынгөө хиналта доро барихые оролдоно. ха юм. Хэблэлдэ бэшэгдэhэнэй ёhоор, Нигериин гүрэнние толгойлогшо О. Обасанджо Вашингтон ба Лондон хоёрой дипломатическа энэ наадыень зүбшөөхэгүй байhан тухайгаа сэхэ мэдүүлээ.

«Нюдэндэ харагдаха ямаршье үрэ дүн туйлагдабагүй шахуу» — гээд «Вашингтон пост» газетэ США-гай президентын аяншалгада сэгнэлтэ үгэhэн байна.

ИНДИИН КОММУНИСТНУУДАЙ ХУРАЛДААН

Индиин коммунис партиин XI съезддэ Бхатинда хото ерэhэн мянга табан зуун делегат болон айлшад тоосооте үе соо өөhэдынгөө ажал ябуулгын үрэ дүнгүүдые зүбшэн хэлсэжэ, саашанхи ажал ябуулгынгаа программа хараалба. Индиин олонинтэ коммунистнуудай дээдэ хуралдаае оронойнгоо ажабайдалай шухала хэрэг гэжэ тоолоно. Юуб гэхэдэ, компартиин тус съезд хадаа орон доторойнь политическэ бэрхэшээлтэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, өөhэдынгөө ажабайдалай аша туhын хэрэгэй, политическэ ба экономическа эрхын түлөө, зүүнэй тала баримталдаг ба демократическа бүхы хүсэнүүдэй ажал ябуулгаяа нэгэдүүлхын түлөө олонинтэ ажалшадай тэмсэлые хүгжөөлгэдэ ехэ үүргэ дүүргэхэ ёhотой.

Индиин коммунистнуудай съездын шухала удха шанартай байhан олондо мэдээжэ. Тэрэнэй хүдэлмэридэнь коммунис гуша гаран партиин делегаци хабаадаhан байна. КПСС-эй делегациие толгойлогшо, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат нүхэр Г. А. Алиевай съезд дээрэ хэлэhэн үгэдэ Индиин хэблэл онсо анхарал хандуулба. Совет-индиин харилсаануудта тэрэ үндэр сэгнэлтэ үгэжэ, хоёр ороной хани нүхэсэл ба харилсаа холбоо бэхижүүлхэ хэрэгтэ Индиин компартиин хубитаяа ехээр оруулhыень тэмдэглээ.

Съезд дээрэ hайшаагдаhан К национальна советдэй генеральн ретарь Р. Рао гэгшын хэhэн то политическэ элидхэл, политическ золоци ба бусад шухала докуме хадаа тоосооте үе соо КПИ-гэй ехэ үрэ дүнгүүдые туйлаhанние хэйлэн харуулба. Партиин Х съездhээ хойшонхи үе соо онhоо мүнөө болотор) 355-hан мянган хүн хүрэтэр олошоронхой сэнгэй ургалтада эсэргүү тэм хото хүдөөгэй ажалшадай ба шүүлэй ажаhуудалай эрхэнүүдые гаалгада олонинтые элсүүлхэ тус парти национальна хэдэ кампани үнгэргэhэн байха юм. гэй XI съезд өөhэдынгөө соци экономическа аша туhын хэрэг лөө олониитын тэмсэл саашадаа гэдхэлгэдэ зорюулагдаhан резо баталан абажа, орон доторнь 50 миллион хүнэй ажалгүй, бүх зонойнь 40 процентын үгтэй байhан үедэ энэ тэмсэл онсо гэжэ заагаа.

Уласхоорондын асуудалнуудай лаар съездын документнүүд пр ска интернационализмын, аха коммунис партинуудтай, нэн КПСС-тэй холбоо барисаагаа жүүлхэ замаар КПИ-гэй хэлбэр дабшахаар эрид шиидэнги бай съездын документнүүд үшөө элирхэйлэн харуулба. Маоизм марксизм-ленинизмhээ гүйсэд ар ябуулга мүн гэжэ хаража байна хайгаа КПИ баhа дахин мэдүүлб

НАТО-гай «ХОЙТО ҮҮДЭЭР»

Хитадта «худалдаа наймаанай зохид журам» олгохо хараатайгаар Х ба Европын экономическа нэгэдэл хоёрой хоорондо Брюссельдэ хэг хэлсээндэ гар табигдаба. Хараха да «худалдаа наймаанай хэрэгтэй» энэ хэлсээнэй политическэ талань жэлэгшэдэй анхарал яаха аргагү таба. «Коммунис оронуудта» стр ческэ хэрэгсэлнүүдые худалдаха яб да шанга хорюулай таогдаhаншье Хитадта тиимэ хэрэгсэл худалда ямаршье хизаарлалта хэгдэхэгү хэлсээн доторнь хараалагданхай шэнжэлэгшэд тэмдэглэнэ. Иимэ лоорнь, олзо доходоо улам ехэ хойноhоо тэгүүлжэ байhан баруун нуудаи сэрэгэй-промышленна м линуудай гарынь татагдахаяа бо

Нёдондо жэлэй hүүл багта гад худалдаа наймаанай министрээр люгдоhон Хитадай ехэ делегаци Франци ошоhон байна. Тэндэ б оронуудай түхеэрэлгэ ба технологи тадта худалдаха тухай асуудал дэхын хажуугаар мүнөө үеын түхэлэй буу зэбсэг абаха хүсэлэнтэй hанаа тус делегаци мэдүүлhэн гээшэ риин оронуудай хэблэлдэ мэдээсэг нэй ёhоор, хитадууд Англиин сэхэ дэгдэдэг ба дээрэлээ сэхэ буудаг «риер» гэдэг самолет, Франциин зар — агаар» классай «кроталь» ракетэ, «Корабль — корабль» кла «Экзосе» ракетэтэй болохо хүсэлэ байhанаа мэдүүлhэн. Пекинэй тулө шэд мүнөө жэлдэ ФРГ ошожо, «Ме шмит-Бельков-блом» гэдэг конце бүтээн гаргадаг залан табигдадаг. гэжэ ракетээр зэбсэгжүүлэгдэhэн толедуудые Хитадта худалдаха т хэлсээ баталhан байна.

«Коммунис оронуудай» сэрэгэй сые ехэдхэжэ боломо эд бараа гүрэнүүдтэ худалдахагүй гэжэ хоорон хэлсээтэй ЕЭС-эй гэшүүдэй гэнтэ нэй түлөөлэгшэдэй урда хамаг гүүдэйнгээ складай үүдэ сэлижэрхи ушар хадаа политика хүсэд ойлго хүндэ гайхалтай шэнгеэр харагдажа гад. НАТО-гай сэрэгэй- политиг бүлэглэлдэ олонхидойнь ородог ороной политикын «гайхалтай» энэ билалтые тайлбарилжа ядаха юумэ Гол ушарынь гэхэдэ, НАТО-гай лэглэлые толгойлогшонор Пекинэй ветскэ Союзда эсэргүү ябуулганууд өөhэдынгөө аша туhада хэрэгл оролдон, Хитадай даанда бэлдэлгэдэ hалхаар бэлэн байhанаа харуулна. П тал энэ зорилгоор ЕЭС-ээр дамжуу Пекиндэ буу зэбсэгүүдэйнгээ хадаг жа харуулна. Энээнэйнь түлөө Пек удамаршад эб найрамдалда аюу НАТО-гай политикые эдэбхи ехэгэ дэмжэнэ, буу зэбсэг гаргалгые үрг хые, Европо түбидэхи шахардуу ш байдалые hуларуулха ба хари холбоо тогтоохо политикада эсэ байхые оролдоно. НАТО-гай Европ хи нэгэдэмэл зэбсэгтэ хүсэнүүдэй ховно ахамад командалагша А. Х гэгшын «Зарим нэгэ hанамжатай» хэлэбэл, багаханааршье hаа, Хитад лантическа союзай 16-дахи гэшүүн лонхой» гэжэ hаяхан хэhэн мэдүүл мүнөө огто гайхалтай бэшэ болоно

Ю. РОМАНОВ,
Б. ЧЕХОНИН,
А. БИРЮКОВ.
(ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Л. И. Брежнев Москва ерэбэ» — ТАСС-ай мэдээсэл. «Нүхэр Л. И. Брежнев Комсомольск-на-Амуре хотодо» —ТАСС-ай материал.

Хоёрдохи хуудаhанда. «Россиин Совет Федеративна Социалис Республикын Конституциин (Үндэhэн хуулиин) проект тухай, тэрэнние бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгын дүнгүүд тухай» —нүхэр М. С. Соломенцевой элидхэл. (Эхиниинь. Түгэсхэлынь гурбадахи хуудаhанда).

Гурбадахи хуудаhанда. «Коммунис субботникой уряанууд» — тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. «Анхаратгы: конкурс» — ТАСС-ай материал. Уласхоорондын шэнжэлэл.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита-2». 7.55—Дамжуулгын программа. 8.00—«Время». 8.35 —Үглөөнэй гимнастика. 8.55 — «Хүхюу стартнууд». 9.40 — П. И. Чайковский. «Щелкунчик» гэжэ балет. 11.40 —«Киногоор аяншалагшадай клуб». 12.20 — Забhарлалга. 13.55 —Дамжуулгын программа. 14.00 — «Остров надежд» — телевизионно баримтата фильм. 14.30 — «Москвагай худалмэришэдэй амжалганууд». 15.00 — «Эрдэм наукын байдал». 15.30 — «Эхэнэрнүүд — России поэдууд». 16.30 —**«ВЛКСМ-эй XVIII съездые угтуулан».** 17.30 — Шэнэ hонин.

Улаан-Удэ. 17.40 —«Уласхоорондын шэнжэлэл». 18.00 — «Байгал» гэжэ программа.

«Орбита-2». 18.30 — «Номгон Дон» —уран hайханай фильм. (1-дэхи сери). 20.30 — «Время». 21.00 —«Баримтата экран». 22.15 — Эстрадын программа. 22.50 — Шэнэ hонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Удэ. 18.30 —Үхибүүдтэ зорюулагдаhан мультфильмнүүдэй программа. 19.20 — «Павловск» баримтата фильм. 19.50 — Телевизионно баримтата фильмүүдэй программа. 20.30— «Арирана-73» — фильм-концерт. 21.00 — Соносхолнууд. 21.10 —**ВЛКСМ-эй 60 жэлэй ойе угтуулан.** «Сердце Боливура» —телевизионно уран hайханай фильм (1-дэхи сери).

САГАЙ УЛАРИЛ

Нэгэ сэлмэжэ, нэгэ бүрхэжэ байха. Зарим нютагуудаар багаханаар нойтон саhан, бороо орохо. Баруун тээhээ секундын 10-15 метр хүсэтэйгөөр hалхилха. 11-16 градус дулаан байха. Хойто аймагуудаар болон Байгал шадарай нютагуудаар 2-7 градус, Улаан-Удэ хотодо 13-15 градус дулаан байха.

Апрелиин 12-13-най үдэрнүүдтэ нэгэ сэлмэжэ, нэгэ бүрхэжэ байха. Багаханаар нойтон саhан, бороо орохо, hалхилха.

СПОРТ ЛОТО

«СПОРТЛОТОГОЙ», «СПОРТЛОТО-2-ой» ТИРАЖ ДҮНГҮҮД

«Спортлотогой», «Спортлото-2» апрелиин 5-да үнгэргэгдэhэн 14 тиражай дүнгүүдые Спортивна главна управлени согсолбо.

«Спортлото»: Зургаан номер шье таабагүй. Табан номер таа нүүд—5.000 түхэриг, дүрбэн+ мер таагшад 143 түхэриг, дүрбэн номер таа 118 түхэриг, гурбан номер таагшад 4 түхэриг

«Спортлото-2»: Зургаан номер хэншье таабагүй. номер тааhан хүнүүд—2.781 түхэриг, дүрбэн+ таагшад 67 түхэриг, дүрбэн номер тааhан түхэриг, гурбан номер таагшад 3 түхэриг абаха

14-дэхи тиражай шүүбэринүүд апрелиин 16-hа 16 болотор түлэгдэхэ.

(ТАС

«СУББОТЫН СПОРТЛОТОГОЙ» ТИРАЖ

«Субботын спортлотогой» апрелиин 8-да үнгэрг 14-дэхи тираж.

1-дэхи тираж: 1 (баскетбол), 10 (волейбол), 13 демическэ hэлюурдэлгэ), 28 (hур харбалга), 35 дээрэ наадагдадаг хоккей);

2-дохи тираж: 5 (бүхэ барилдаан), 6 (клас барилдаан), 14 (байдарка ба каноэгээр hэлюу 28 (hур харбалга), 32 (фехтовани).

(ТАС

Редактор Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приёмная — 2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и права — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, информации — 2-34-05, переводов — 2-54-93, писем и селькоров— 2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро —2-57-63, фотолаборатория —2-33-61, отдел объявлений — 2-65-54.

Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР

Индекс 5901 Н-01431. Заказ №

САМОЛЕТЫ ЧЕРЕЗ ОКЕАН ЛЕТАЮТ ЧАСТО

ШВЕЙЦАРИ. ЦЕРН-дэ (ядерна шэнжэлгэнүүдэй Европын организаци) хабсаргадажа байгаа орёо түхеэрэлгэдэ табихын тула Дубнада бүтээгдэhэн хэрэгсэлнүүд «ИЛ-62» түхэлэй совет реактивна самолеодоор Женевы аэропорт асарагдаба. Уласхоорондын эрдэм шэнжэлгын хүдэлмэридэ хэдэн олон гүрэнүүдэй эрдэмтэд хабаадаха юм.

Кейстон—ТАСС-ай фото.